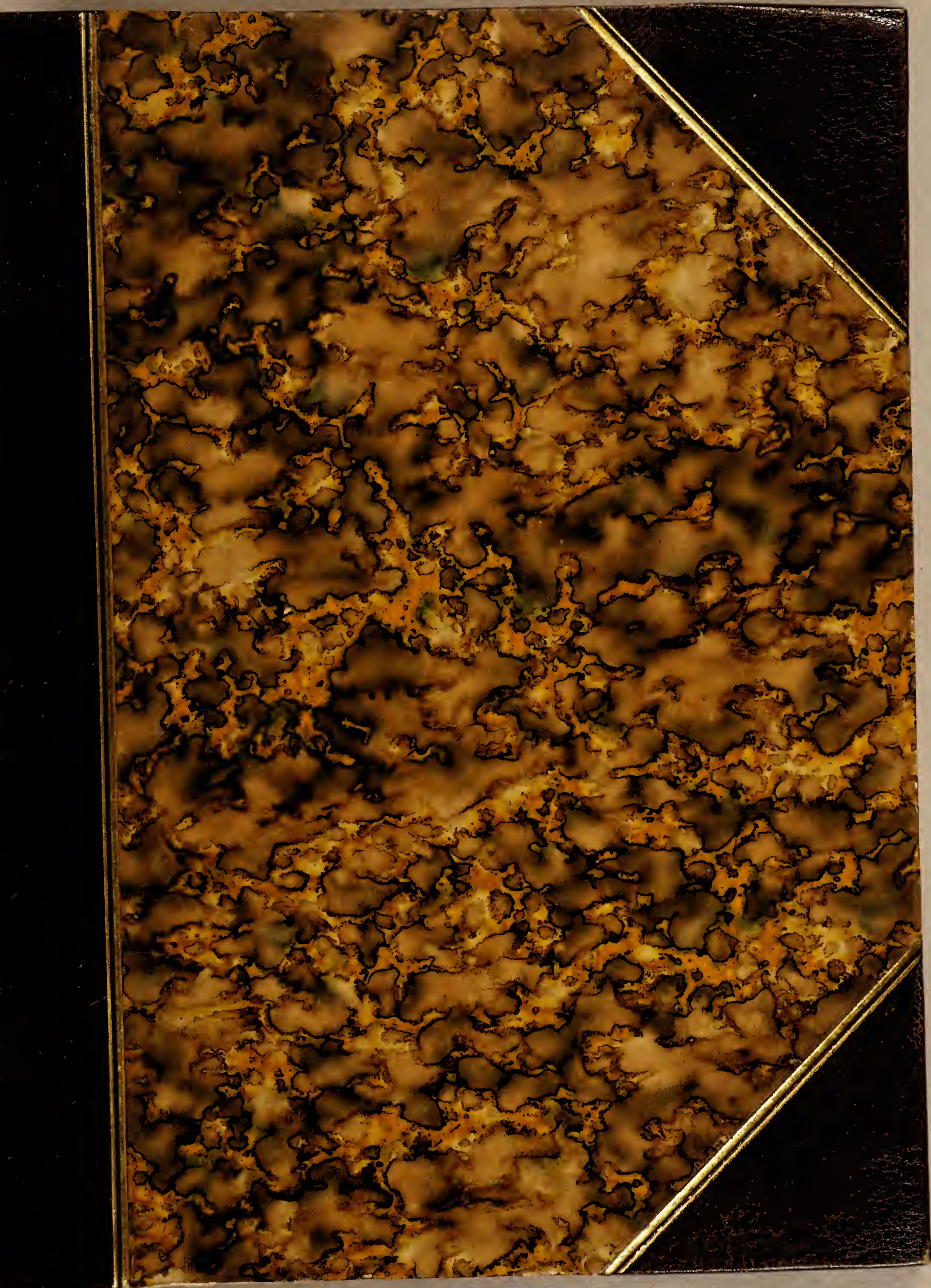
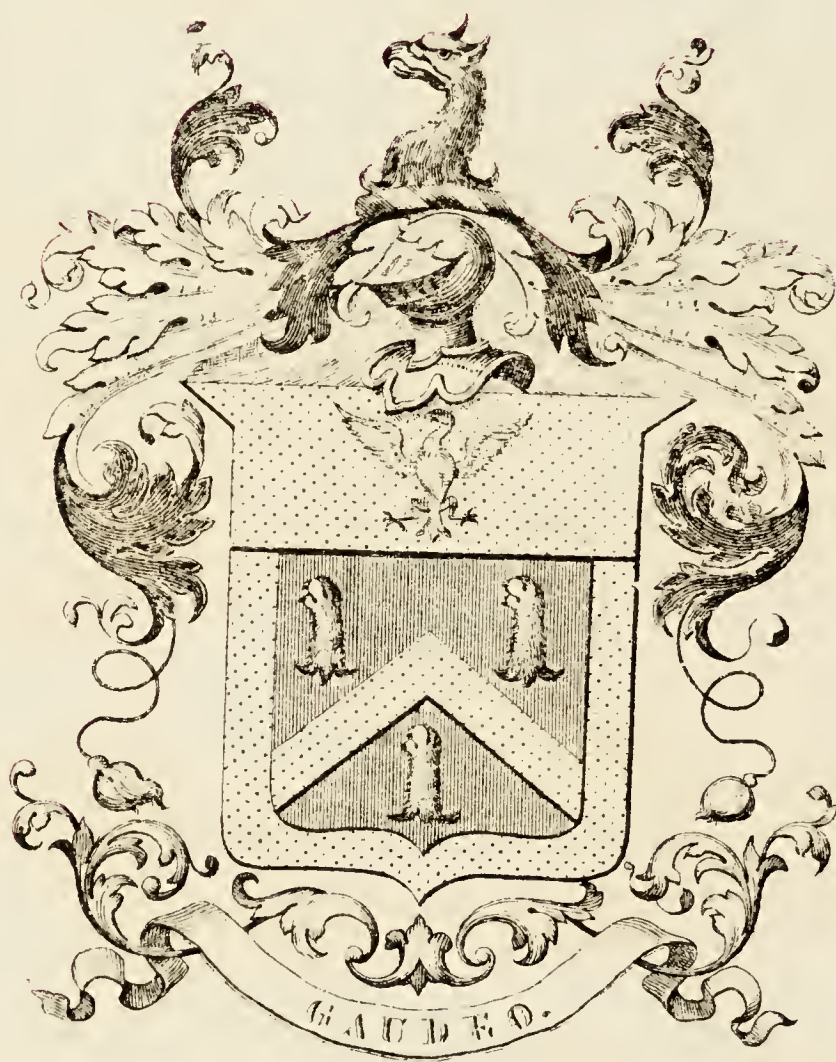

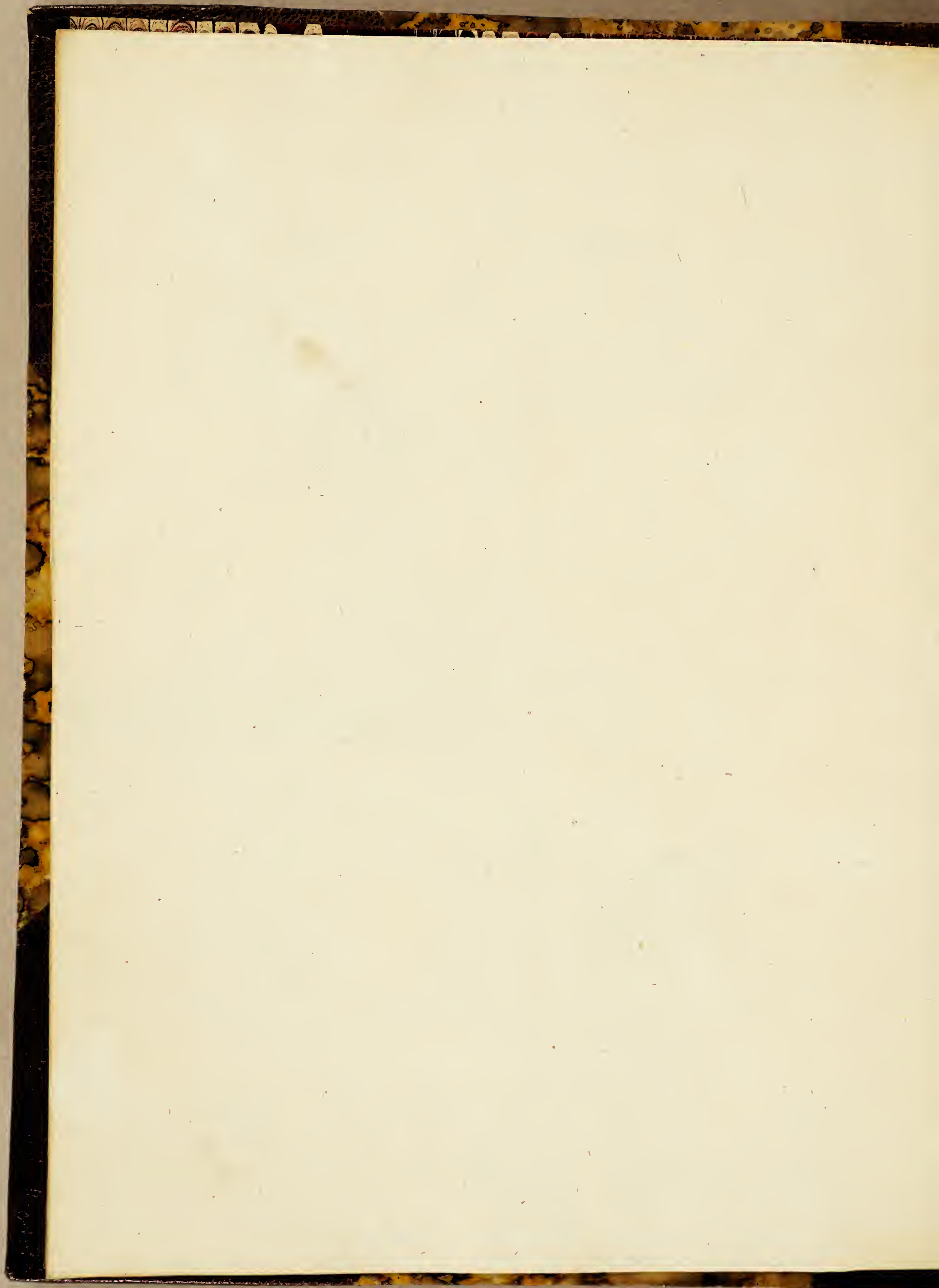
John Carter Brown.

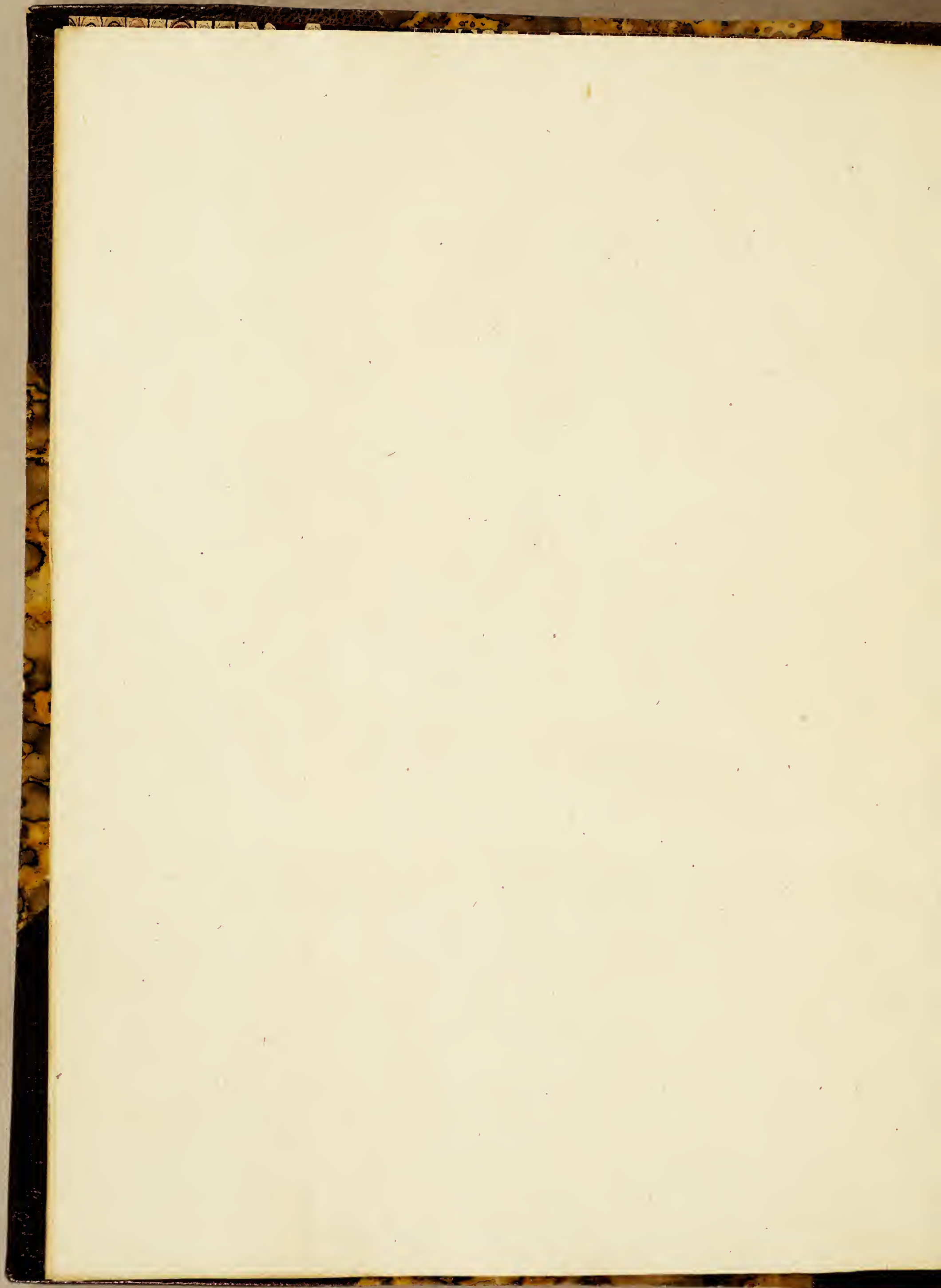
LIBRAIRIE ANCIENNE
DE
FREDERIK MULLER.

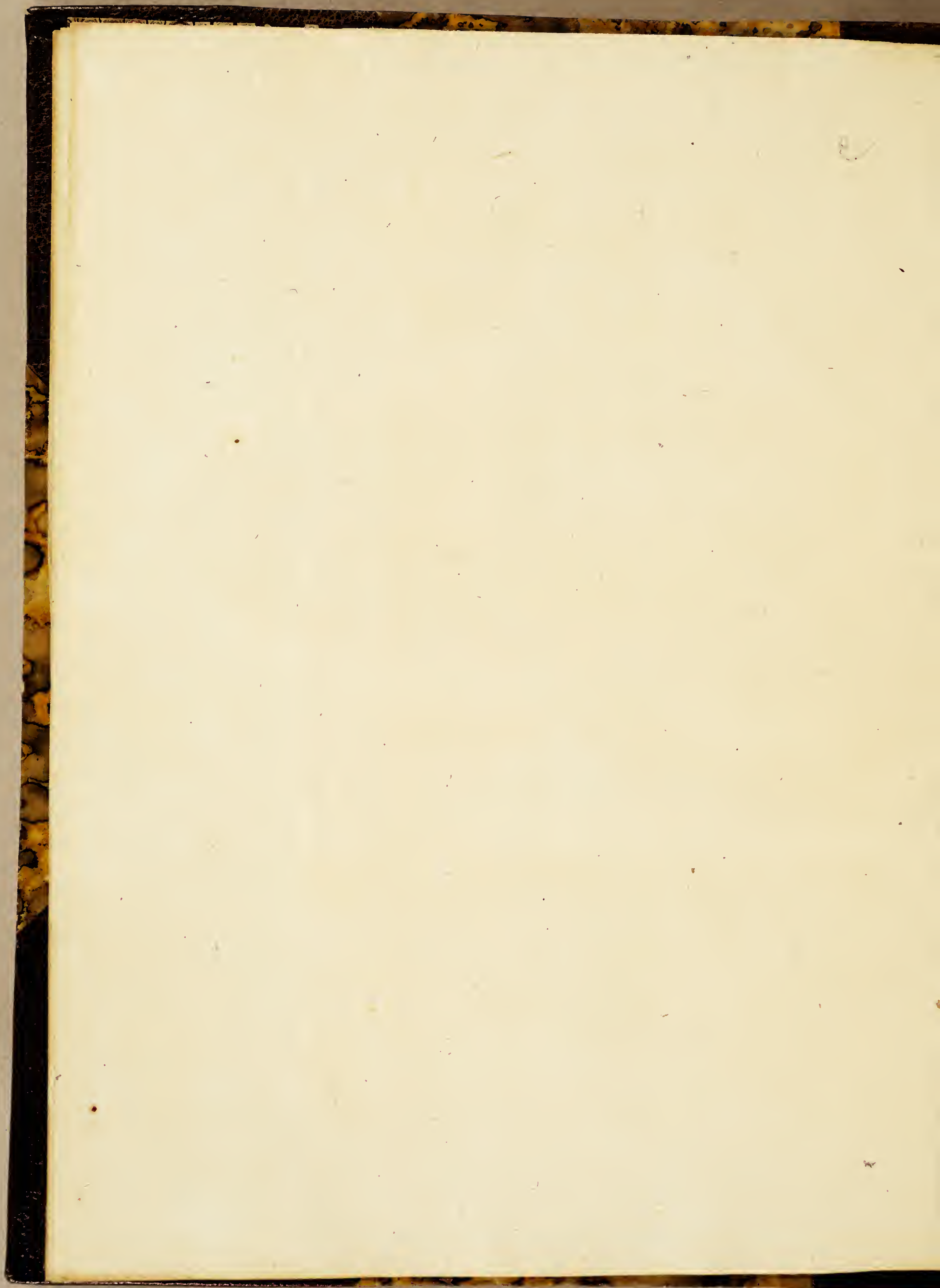
AMSTERDAM,

HEERENGRACHT PRÈS DU OUDE
SPIEGELSTRAAT, KK. N°. 130.

De Brasilsche
B R E E D E - B Y L;

O F T E

T'SAMEN-SPRAEK,
Tusschen Kees Janfz. Schott, ko-
mende uyt Brasil, en Jan Maet,
Koopmans - knecht, hebbende
voor desen ook in Brasil geweest,

O V E R

Den verloop in Brasil.

In 't Jaer onses Heeren, 1647.

REF ID: A63847

11

ХЕАЯ 92-КВМА 27

Tuifden Kees Janx. Schout, Ko-
mende van Brail, en Jan Maas,
Kopman - knocht, helpende
voor degen ook in Brail gewest.

2370

John H. Groves, Inc.

1846

T'S A M E N - S P R A E C K,

Tusschen Kees Jansz. Schott, Komende uit
Brasilien Jan Maet, Loopmans-knecht, heb-
bende hoor desey oock in Brasil geweest,

Over den verloop in Brasil.

Jan Maet.

Wel Keesje! hoe? kennen wy mekaar niet meer? van
waer is de reyse?

Kees. Uyt Brasil; maer waer hebje my ekent?

Jan. Is 't u bergeten waer jy die vier pijpen Made-
re wijn brochtet / die wy van de Compagnie gekocht hadden / daer
van d' eene soo veel swicken tusschen de duymen hadde?

Kees. Agit dat's waer Jan maet / ben jy dat? nu weet ich eerst/
waer ich u te hups brengen sal: maer ey liebe / kijck ercys / dat ou-
bollige fantsoen van kleeding / en die Hoepstocken kack-pot / die op
u bol staet / maechen heel een ander man van u / dat ich u secker ten
eersten niet en kende.

Jan. Wel Kees / wat nieuws uyt Brasil? ey liebe / segt ons doch
oprecht / hoe het daer al gaet: 't is my beangs even eens / of ich pe-
mant uyt Brasil / of eene van mijn maegschap sie / om die oude
kueren wil.

Kees. 't Is Jan maet / of het 't selbe landt niet en waer / soo
doots isset daer nu / jy soud eer een koe aen Sergippe del Rey op-
vangen / als een man op straet aentreffen daer men mede te doen
heeft: men gaet nu niet sulcke reijen niet meer soo wandelen op het
pleyn / daer is nu sulcken loop oock niet meer na het hooft / noch
sulcken drang by het supcher-packhuys / ofte gewoel omtrent de
waag niet / alffer in u rijdt noch was / daer is niet meer te doen
niet / 't is al ebaegt daer / de Bree Bijl isser achter heer eweest /
die heeftet Brasil-hout te broeg in vooz-raet af ekapt: nu hebben
immers de maets wat rust; 't quammer al by op aen / in dat heete
landt soo den heelen dach dooz in de karre te gaen.

Jan. Dat mocht ich wel dencken niet dese rebolte; maer seg my
eens / isset niet de regeeringe noch soo / als doe icker noch was?

Kees. Daer zijn al wederom andere nieuwe Hooge Raden aen-
gekomen; Ich breefe / gelijk de eerste van Keullen en Gpselin / by
de tweede regeeringe / niet respect niet mochten gedacht worden

sonder offensse; dat dese tweede Ho: Staden/ Hamel en Bullestraten/ voortaan eben soo lief gemeldet sullen worden. Van Keullen en Gyselin hadden / na de fantasie van Hamel en Bullestraten/ al te veel t'huys geseten/ de pack-huysen noyt gebistteert/ niet/ of weynig gerepareert/ de logementen laten verballen/ geene nieuwe/publycque/ groote / magnificque gebouwen met Compag: kosten/ daer harer aen gedacht mochte worden/ opgetimmert / dat werck was by haer verheken / dat was dadelijck met een ooge gemerckt/ doen sy de oude Corps de garde, op het Reciff/ deden afbreecken/ ende verscheyden andere bochten om verre werpen/ die in korte jaren weder met een ander luster voorsz den dach quamen kicken/ als men noch sien kan upt de reeckeningen/ en tegenwoordige noch staende ten deele/ als oock die alreede weder-afgebrozene maass: begebouwen. d'Uytstaende schulden waren doen ter tijdt al te veel/ neffens hondert andere calengien van hersupm/ dat die Ho: Staden doen al te laste gelept wierdt / u soo wel bekennt/ als my! Maer wil ick neens wat seggen Jan maetje / Ick hoor nu/ datter by een ander roep voorsz dese Hooge Staden in de pis leyt; Men derf wel openlijck seggen/ dat dese tweede Heeren/ Hamel en Bullestraten/ daerom de pack-huysen soo veel gefrequentteert hebben / om haer eygen profijt daer mede te doen. Dat Bullestratens zoon/ den 27 May 1642, aen de Compag: in 't olp magazijn 116 baten leverende/ 1500 guldens in die maent/upt Compag: cassa/daer by gewonnen heeft/ alsoo sijn Vader hem d'olpe in voorsz-raet hadde doen op-kopen van particulieren; soo dat eenige baten niet eens in sijn pack-huys quamen / en wiert in de boecken van de Compag: den naem van Verdion en Compagnie / dat Joos Bullestraten was/ alleen gestelt / om na-spraek in 't Vaderlandt te rijden. Soo speelde men voort met allerley andere waaren / met 't limmen van diversche/ en dat men niet dozt in Brasil doen / dat sond men over na Angola. Een van de klercken / daer ick by mede was/ seide my, dat men met ten lande in te trecken/ gelijk dat die Heeren veel plachten te doen/ onder schijn van schulden voorsz de Compag: haer eygen achterstal / by d'een en d'ander / in-voorderde/ en dat al op reys-kosten upt Compag: cassa. Hamel/ in Parayba hadde soo/ om de lieden te blint-hocken / eerst Compag: merck op een ongehoorde preferencie / quansups voorsz de Compag: laten stellen op de Supcker-kisten / en als die dan gelevert waren/ Compag: merck voorsz schabben / ende een dubbelde Ha in de plaetse/ voorsz sijne eygen propze schulden/ doen stellen. Ick wilde wel/ dat dat geloogen was/ of ten minsten soo luydbaar niet was/ want ick hebbe menigen stupber van haer gehad/ als ick al te met aen de Barrette dat geslooken goet bracht/ in supcker-kisten/ en deooge baten/daer den gemeen-

gemeenen Jan Hagel / ja de Fiscael selfs / ende de Waterschouwer niet eens om dochten / dat ontfing Gerrit Cornelisz. die by het suicker pachhuys plach te wonen / die sy den pas van de Barette tot sulcken insicht in pacht hadden gedaen : want dien armen bloet was anders al te hout / dat hy dat op syn eygen bedryf niet soude hebben derren aenbangen ; maer sy bedriegen hem seker al te seer / datse hem de Pagers / die hy daer hadde / en by dese rebolte hem ontnomen zijn / in haren dienst / nu noch van hem derren voordere : ja sy lachter om / doch als ick 't oock al over denck / wat gaeter niet om in de werelt / de Compagnie konde dat niet langer tegen houden.

Jan. Wel Kees / soude ick niet lachen ? my schiet daer in / datje eens sulcken fatsoenlijcken cargasoen in 't eerste daer mede brocht.

Kees. Meenje dat van de Schaetsen en Hoef-pfers / of dat van 't Blas ?

Jan. Ja / dat van 't Blas was my al vergeten : wat retour brochtje daer voor te rug ?

Kees. Ey wat scheeren wy mekaer ? wie pocken soud hier dencken / dattet in Brasil niet voors / of dat men daer geen paerde besloeg / en dat daer de wijben niet spinnen wilden. Ick was doe noch een oren-baer : maer naderhant heeft my evenwel niemandt niet sulcken cargasoen konnen af-krijgen. Doe ick het Blas aen landt brocht / smeeten my de wijben met zant en dreck / dat ick my achtee moer van de kalisen / om de Stacketten / tot den midden door het water bergen moest / en brocht noch dat cargasoen weder te rugge / daer icket synen eygen meester / knorrende / weer leverde / die my badt / dat ick stil-swijgen / en alsoo syn eer op-houden wilde / en betaelde my niet te min mijn provisie.

Jan. Doe quamse noch soo qualijck niet toe ; maer ick geloove niet / dat de Ho: Raden hier komende / met haer knorren / hare saecken sullen af-kaetsen / want hier gaet een leelijcke praet van haer.

Kees. Ja Jan maet / men sepe'er ginder oock niet veel goets van. 't Hoofst is my noch soo dupsich van de Zee / dat ick op al haer sielterpen soo noch niet kan komen : wat sepe men hier doch al der van / soo sal my licht in-schieten / of het / niet 't geen men gins sepe / ober een koorat : want sy hebben al in voor-raet Pieter Verhagen / Raedt van Finantie / ober seecker brief / die hy aen de negentiene geschreven hadde / voor gehad / en hem met dregementen afgedwongen een bekentenisse tegen de waerheydt / dat hy tot sulck schrijven van Abraham de Vries en den Rentmeester van Sijn Excellentie, Iohannes Grevino, was ongeroep ; maer dat hy op de Hooge Raden / insonderheyt Bullestraten niet en wiste te seggen / als alles goedes. Evenwel heeft hy de selve lieden al in Brasil by

den Pensionaris / Lemaire, ontschuldigt / seggende ; dat de Wicth,
Raet van Justitie / en Balthasar van de Voorde , oock van 't selve
Collegie / met de Heer Bullestraten , Hooge Raedt / hem daer toe
gedwongen / en het formulier van die verklaringe / door Gijbert de
Wicth, hem voorsz- geschreven hadden.

Jan. Eben 't selve Jan maet / dat hy daer verhaelt / heeft de selve
Pieter Verhagen, op den 12 Julij 1646. met eede / voorsz de Magi-
straet van Amsterdam betuygt. Wat schelm-stuck is dat / ja niet
kan uyt sulcke en diergelijke feyten sien het onderschept / tusschen
de regeringe van dese rabbaunen / en die der in tijden van Graef
Maurits was / doen sy sulcke procedurzen niet eens souden hebben
aengevangen / maer het heck was nu van den dain.

Kees. t Sedert dat die Heer daer van daen is geweest / is geen
ding wel gegaan. De Politie is verballen, de Finantie in 't werre
gebracht ; den handel te niette geraeckt / en alles ober hoop gesme-
ten / en tot disordze gebracht ; soo veel vermacht 't ontsach van sul-
ken nuchteren en verstandigen Opper- hooft / die nergens anders
om / als dat hy sommige te diep in de haert keech / in den haet is
gekomen : want haer / alle sijne attentaten en voorszlagen / suspect
waren / en sochten daerom de selve by peder een te contrarolleeren :
want wat hadde men al te doen / en hoe besich is men geweest / ja
hoe Brusco heeft men tegens sijn aduys gegaen / in 't affsetten van
de permingen ; wat redenen heeft men niet al weten by te brengen /
om hare sustinue door te drijven / waer van nu de ervarenheyt leert /
dat de Graef doenmaels in desen meerder en naeuwer gesien heeft
alle dese onheyle / daer uyt gesprooten / als die wicbelige door- drij-
vers / dat door het affsetten van de permingen / 't gelt uyt Brasil sou-
de geboert worden / dat men daer nu alreede gewoon was / daer
men daer de negocie mede dreef / en de soldaten mede konde conten-
teeren. Oock des Compag: uytstaende schulden noch eenigsin
mede in- krijgen / en dat men by gebreck van de selve / soo veel onlu-
sten soude moeten uytstaen / en de Compag: sulcken merckelijcken
schade toevoegen / dat men niet waerheydt seggen mach ; dat het
affsetten van de gelden / Brasil den eersten en notabelsten krack ge-
geven heeft : Maer dit isser van de Bewindhet beren hebben nu
geen verlies op de gelden / die sy dreefden / indien het soo gebleven
ware / te hoog te sullen ontfangen ; daer van komtet / dat men nu
segt / Brasil haddet al wech / eer Graef Maurits van daer ging.
't Welck waer is ; want d' ordze / om 't gelt af te setten / gelijk oock
om de soldaten / tot achtiën Compagnien / te reduceeren / ende dier-
gelijke abusen meer / waren al voorsz Graef Maurits vertreck in-
geboert / tegens 't aduys van den voorsz- gemelden Graef, van Sijn
Hoogheydt, ja van Staten Generael sels.

Wat

5

Wat dunkt u daer af/ Jan maet/ nu de Portuguesen/ door man-
quement van gelt / hare schulden niet konden afdoen / ende men
haer ebenwel perste tot betalinge/ dat sy voor hare Supcheren niet
konden in de beurs krijgen ; hebbende de gelegentheyt waer geno-
men/ die sy/ by 't vertreck van Sijn Excellentie, bonden tot dese re-
volten/ gelden nu des Compag: Supcheren / diese noch heeft/ niet
by wat meer/ als voor desen/ doe op de supcheren verlies was. En
wat de reductie op achttien Compagnien aengaet/ wilde Godt/ dat
Hoogstraten Compag: al mede was afgedanckt ; wie weet of wy
de Cabo S. Augustins niet noch en hadden.

Jan. Ja Keesje/ veel Bewindhebberen sien meer op haer parti-
culier/ als op 't gemeene beste van de Participanten : 't welck upt
veler actien kan bewesen worden/ de byzime niet te na gesproken.

Kees. Hou stierman hou/ verseyt niet te verre ; Gy mochtet u
hier verpraten / stipt in d'aerd/ en rupckt in wat lant jy bent ; men
mocht u proces van injurie robeeren / gelijk of jy alle Bewind-
hebberen toucheerden / dan sat jyder voor/ sy souden uptte groote
cassa tegens u plepten / u beursje/ maet/ mach daer niet tegen op.
Dan moestje een deel Bewindhebberen meer eerlych maken. Laet
dat liever anderen doen/ ten past u soo niet.

Jan. Ja/ Bewindhebberen meugen immers geen processen voe-
ren/ sonder consent van de Hoofst-Participanten. Siet het twaelf-
de articul van de ampliatio van haer octroy/ eens na. Jy spreekt
of jy al voor my in 't Vaderlandt waert geweest/ en soo vele proces-
sieren van Bewindhebberen / tegens hare ordze hadden sien be-
plepten.

Kees. Ich ben wel / tfinder u l. vertreck/ in 't Vaderlandt niet
gewest ; maer ich plach tot Six Sincque in den hoeck/ veel te ko-
men/ daer wierden soo wel de secrete/ als dagelysche notulen/ voor
d'Heer Codde, gecopieert / 't geen ons daer upt al te met wierdt
voor-gelesen / was goet duysch. Temp ! ich was by na eens
mette neus in een minne-bloem gevallen / doe Sijn Excellentie de
notulen daer liet van daen halen/ doe wy allegaer te vynster achter
upt sprongen : Ich sach daer oock eens in de selve herberge een
brieff van den negentiende / aen Schout en Schepenen / van Ser-
gippe del Rey. Heer Jan maet / hoe greenen wy doe tegen mal-
haer/ die was wel degelych onderteykent by de vergaderinge / Self
vande Gecommitteerde uyt de Staten Generael. Soo wijt hadde een trou-
loosen Moulin de vergaderinge geabuseert : want aen Sergippe
woonde doe noch mensch/ noch menschs gelijk/ anders als dat de
onse daer een Fort gemaect hadden / en daerse een Compagnie
soldaten hadden liggen ; Soo dat daer niemant was/ als de mari-
bundas, de oncas, formigas en musquitas, en sulche maets.

Jan

Jan. O lieve Keesje maet / hoe weynich weetje waer hter den draei vast is. Dese Moulin, die vooz Bacquejaerder generael gehuyt is / tegen 300 guldens per maent / hadde hier met eenige Bewindhebberen een contract ingegaen / dat hy van eenige Silbermynen / die hy seyde aen Sergippe te zijn / een proefjen en 't minerael aen haer soude oeder-stupzen / dan souden sy vooz haer particulier dat landt van de Compagnie koopen / ende soo met malkanderen 't selve beparten / dies souden sy hem vooz eerst tot sulcken officie helpen : maer de saecke moest secreet blijven.

Kees. Jae doe hy in Brasil quam / en met de Heer Moorthamer na Sergippe was geweest / en besien watter te doen was ; siende / dat noch vooz de Compagnie / noch vooz sijne contrahenten / pet te doen was / hadde hy gaerne de Cassa van de Compagnie sijn faulte op het ooz gedrukt / als hy voozgaf / datter noch wel pet te doen was ; maer gaf tot den aenleg sulcken rijcken memorie van behoeften over, van soo veel negros / Brazilianen / Offen / en dat daer meer toebehoort / dat een wel-geseten bozger gaerne daerom alleen upt het Vaderlandt soude opgebzoochen hebben : 't welck hy selfs bekende / dat de Cassa van de Compagnie niet dzagen konde : maer als Sijn Excellentie, en de Raden sijn sielterje merckende / hem seiden / 't geen de Compagnie met haer casse niet konde doen / dat men daer het credijt aen spendeeren soude / hy moeste slechts het proffijt verscekeren / doe viel hy vooz de mande / en gaf van sich een handtschryft / dat hy beboonden hadde / dat daer niet te doen was ; Woorders gebzaegt van eenige bekende / hoe hy dan sijnen voozslag in 't Vaderlandt soude verantwoorden / seyde hy doe al / ick sal die my te reeden stellen sullen / sulcken contract vooz de neuse leggen dat sy God dancken sullen / mijner slechts met goet fatsoen ontflagen te mogen worden.

Jan. Daer waren innumers eenige Portuguesen / die de Compagnie / vooz dat landt / twee tonnen gouts gepresenteert hadden / en hare missiben daer over aen de 19 overgesonden.

Kees. Godt weet waer de missibe van daen gekomen is. Belchior Alvres, die daer mede onder geweest soude zijn / kon noch lesen noch schryven : Amador da ranjo, en andere / die 't oock souden hebben onderteykent / als haer de copie wiert voozgelesen / ontkennden niet alleen alles wat op haren naem gepasseert was ; maer seiden oock rond-upt / dat sy sulx noch nu / noch noyt van sinne waren geweest te doen : Sijn Excellentie hadde met de Raden dat lant begeben / om te cultiveeren vooz de Nederlanders. maer dese Bewindhebberen meenden dat sy het selve beter van doen hadden / alffer sulcken betjen aen vast was. Ulpherdi, Raet van Justitie / noch jongman zijnde / hadde wijs noch kindt te besorgen / die konde
Jan.

7
Jan. "Als Mooulijn weder in 't Vaderlandt quam / seyde die siel
noch / dat men hem uyt des Compagnies cassa geen assistentie
hadde willen doen / anders soude hy noch yet groots hebben uytge-
recht; hy loochende de Extracten uyt de notulen / die d'Heer Moort-
hamer ter vergaderinge voorszacht; maer van sijner dienaren/
een overtuypt zijnde / liet hy de saecke voorszaken / die by Com-
missarissen wiert afgedaen. Doch tusschen hem / en sijne contra-
henten / raekte de saecke by goe-manschap soo veer / dat het ruymtje
van de stal moeste; ende wierdt 't selve oock sonder bloedsstorten/
geslist.

Kees. Of hy die 300 guldens ter maendt oock heeft gekregen?

Jan. Ja / dooz toedoen van die secrete contrahenten wierdt hy
noch civilijck bedanckt / en de Graef hadde weer de lever gegeten.

Kees. De Participanten sitten die stil hier toe? konnen die niet
voelen dat dit de Compagnie smert? waer is die siel noch ver-
varen?

Jan. Hy heeft sich / dooz d'aenkomst van de Graef, wech ge-
maecht / want hy sach wel / dat het honden wilde / en is na den Hest
gegaen / daer hem des Graven naem oock te veel gespelt worden-
de / na dat hy een deel werf-gelder ontfangen hadde / is hy met de
selve vooz schelm / verrader / en dief / wech gelooopen.

Kees. Wat mogen Bewindhebberen sich doch altydt met sulc-
ken volck aen-leggen / welke men ni. eens te deege weet / waerse
van daen komen; Ick geef onse Hooge Raedt niet al ongelijck /
datse haer mede by tijde segenen / eer het te laet wort.

Jan. Ja Keesje maet / wy praten slechts wat. Gelijck soeckt sich/
gelijck bind sich. Wy kennen mede wel Bewindhebberen / die van
het bzaetspit tot op het kussen geraecht zijn / daer men oock niet
weet / waer men den man te hups brengen sal.

Kees. De cultivatie van Sergippe / na ordze van Staten Ge-
nerael / dooz Sijn Excellentie, en de Hooge Raden / doenmaels be-
hertiget / is niettemin dooz desen vacquejaer der Generael vernie-
tigt: daer ober sich de Portuguesen self niet genoeg hebben konnen
verwonderen: gelijck oock van andere diergelijcke abusen meer /
wat dunckt u van dit staeltje?

Jan. Ick hebbe dat vertrouwen / dat alle natien wel weten te
letten op haer profijt / en hare schade te behoeden: maer ick sie niet /
dat Bewindhebberen het daer op aen gelegd hebben / of noch op
aen leggen. Sy hebben wel een bloot na Chily uytgerust / maer
met wat beleydt? 't Advys van hare Hog Mog: ende van Sijn
Hoogheydt, hooglof: men. om twaelf Scheepen / en drie Jach-
ten / derwaerts te stuyzen / soo men yet vruchtbaerlijck daer dochte
te verrichten / konde eenen Vrouwer haest om ver slooten / want

wat passen die maets op de ervarenheyt van Sijn Hoogheydt, ja van Staten Generael selfs. Het landt / daer sy sich Soubereynen van gemaecht hebben / is by wat groter / als alle dese Provin- tien; en alsser resolutionen te trecken zijn / is niet haer gelt / daer me- de men resolveeren moet; wie heeft hier / in een by landt / over an- der leden goet te disponeeren? niettemin meen ick / dat die tocht / qualijck aengelecht / de Compagnie soo smert / dat sy niet licht yet- meer op die actie sal attenteeren.

Kees. Moeten Bewindhebberen dan van sulcke opiniater sche- abusen aen de Generaliteyt geene verantwoordinge doen?

Jan. Ja wat kunnen Bewindhebberen / Keesje maet / niet ver- antwoorden? Sy wisten boozslaegs wel / datse haer moer niet al- weer te huyshomen souden / die na Chily voeren / ende als Speer- naderhandt haer Ho: Mo: abusibelijck infozmeerde / om te ont- ontgaent' verhoijt van de boozgeroerde opiniaterheyt / in 't assen- den van de vloet na Chily / dat beyde de overledene Generalen. haer bevoir niet geit gegedaen / en d' eene Baldibia qualijck ver- laten hadde / daer Baldibia genoeg upt noot verlaten is / by handt- teekeninge van alle officieren. by gebreck van vishys / volck en- Scheepen : doe moesten de overledene desen dreck van Bewind- hebberen noch uptdagen / hoewel sy hare traktamenten moesten- betalen : Wie weet / wat die tocht al gekost heeft / ja wie weet hoe- veel schade de Participanten lyden / dat de meestedeel van Be- windhebberen / tegen eer en eedt / ja tegen de Compagnie selfs / booz haer particulier / soo negotieren / daer van ick al een groot re- gister hebbe gesien. Dat sy reders in Scheepen zijn / die sy dan in dienst van de Compagnie huyzen / d' officieren zijn hare bloet vrien- den; men sendt de scheepen af buyten saisoen / en dan moet de Com- pagnie soo veel leg-dagen goet doen : Compagnies scheepen sendt men upt niet gebreck van alles / in Brasil komende / moet men die van alles versien / dat men booz de Compagnie verhindert heeft te- senden / en van hare Factoirs aldaer in 't particulier / ten diensten / hoopen moet / die tot sulcken intent van alles versien zijn / tot veyn- sters / groote ankers / touwen in clups / na den eyssch / als die in de generale brieven versocht waren / datse daer niemant anders / als de Compagnie selfs / meest van nooden heeft. Dat zijn lootjes.

Kees. Dat maect de Bewindhebberen dapper in de sock ! en als andere maets yet nae Brasil / of elders wilden stieren / men- houdt de goederen soo lange in de pack-huyzen / datse bedorven zijn / en als daer over / gelijk somtijts over de quade stuwagie / wanneer- drooge waaren onder natte gelegen / en bedorven zijn / protest ge- schiet / dan moet de generale Compagnie boeten / dat particuliere Bewindhebberen verwaerloost hebben. ¶ Jan maect dat is noch van

van 't minste / 't is jammer dat als ick jongst in Guinea was / de
 Smarte koop-lieden met haer goud soo weder te rugge moesten
 gaen / by faulte / datter geen cargasoen genoeg was / om daer voer
 te ruplen. Als dien handel te dege wierd waer-genomen / daer
 soude meer gouts te halen zijn / als alle Nederlanders cargasoenen
 konden upt maechen: maer als die van verre-komende kooplieden
 eens ter proeve te vergeefs komen / soo wort den handel by een ge-
 heele natie gestaecht.

Jan. De Compagnie / Keesse maet / maecht van haer Octrop
 een handt / die op 't hoopt / ten treckt selfs geen profijt / en verhin-
 dert anderen profijt te doen / als sy onmachtich zijn yet na behooren
 te bebaren / waerom konden sy dan geen Billeiten aen laten slaen /
 indien perwant / onder haer octrop / wilde cargasoen op Guinea of
 elders af-senden / dat die niet haer mochten komen accordeeren ?
 soo doende / soude voer onse natie so veel niet versuynt zijn alser nu
 versuynt is. Wat dunckt u dat haer Ho: Mog: over al de Forten
 in bewaringe namen / en de directie van de negotie / als anders /
 over al soo gaede sloegen / soude men in korte jaren geen andere rec-
 ders gewaer worden : om alsoo / daer de Compagnie in gebreecke
 blijft / te verhinderen / dat onse geheele natie ebenwel niet verhoert
 worde ?

K. Castilien setter in West-Indien een ander ploze op. gelijk
 Portugal in alle sijne conquesten / en soo wel de Koning / als d' In-
 gesetenen varen wel daer by. Tot voerdeel van dese Koningen /
 worden by eenige weynige officieren de tollén of de Regalien / op-
 geheben / daer mede de militie wort onderhouden: de voordere winst
 ende last van de negotie loopt tot risico van den koopman. En ick
 gebe u te bedencken / met wat redenen een en de selve persoon / so-
 cieteyt / of andere verbondene / konnen neffens andere negociereen /
 en / alser questie upt de negotie spruyt / over de negotie als richters
 sitten of de selve upt haren naem stellen. Het regiment van soo veel
 Bemindhebbereen heeft my nocht wel aengestaen : behalven dat / soo
 meenichmael alser nieuwe gekoozen worden / heeft men verande-
 ringe van regeeringe gebonden / die in Brasil tot noch toe ten be-
 sten niet is afgeloopen. 't Was te wenschen / dat over dat werck
 een goet reders beraemt ware / en dat soo vele eygen haet-soekers
 eenmael van hare quade administratie ontfet wierden / soo souden
 die van onse natie sich in de conquesten hebben neder geslagen / hare
 oude Vaderlandtsche Wyphedde weder mogen genieten. Souden
 hare Hoog Mogende daer de handt wel aen willen / en mogen
 slaen ?

Jan. Maer waer wouden dan de Quanten blijven ? die sullen
 haer in der eeuwigheyt niet laten ontfetten / als het haer na haren

fin gaen sal. Doch eer ick u hier op ten principale berichten / was
seydy van de Vrijheyt / weder te krijgen; Segt ons eerst wie / waer /
wanneer / en hoe heeft ons die buytens Land's penant benomen?

Kees. Liebe Jan maet / hoe dus verre gebzaegt? Sijt gy nu
doek een Pelgrim van Jerusalem / datje niet en weet / hoe onlangs
dien ouden Commissaris Jacob van Lintzenich, en Sinjor Abra-
ham de Vries, van de Raeden in Brasil getracteert / gebangen / on-
verhoort / en onschuldich veroordeelt / en upt Brasil booz 25 jaren
gebanen zijn.

Jan. Ick hebse / Keesje maet / hier by Bewindhebberen wel als
met Rack-hielen sien naelopen / en al booz lang al gehoozt / datse
wepnich audientie hadden te verwachten: doch verstaet datse by
haer Ho. Mo. in wat beter consideratie getrocken worden / dat de
Sententie in Brasil gewesen geannulleert is / en dat sy weder der-
waerts gaen met Suerte du corps, om by de nieuwe regeeringe
herstelt te worden / dochje hebt dat werck daer meest gesien / verhaelt
ons eens in 't kort watter van is?

Kees. Abraham de Vries, nae dat hy in diverse processen / eerst
de Heer Bullestrate hadde overtuygt / dat hy tot naedeel van de ge-
meene Crediteuren van Cardiene Estienne, die banquerot was /
of ten minsten insolvent / 6. negros upt het Prothocol van Justitie
hadde doen upt schrabben / booz den Secretaris Groenekeyn, en
booz sijn Soons achter-wesen / de selve sochte aen sichte trecken /
hoe-wel dese negros tot bewaringe booz de Compag: in 't Protho-
col waren gebzacht. Item / als Bullestraten wilde beweeren met de
notulen van de Ho. Raet / dat hy in dien Boedel was gecommitt-
teert / overtuygde hem de Vries, dat hy booz Walbeeck, assessor / met
klepne letteren / en diverse incht / sulcx hadde doen inklamppen / na
dat een maent verstrecken was / en de Copien alreede nae het Va-
derlandt waren afgegaen. Welck de Vries aen sijne Principalen
over schreef / die daer over by de rix doleerden; soo sonden de rix
daer Copie van over nae Brasil aen Bullestraten, die soo lange stil
was / tot nae het vertreck van Sijn Excellentie, doe hy de Vries, als
volgt / het dede inpeperen. Item / dat de selve de Vries, eenen Ger-
rit Volbergen van Riga, Raet van Finantie / die te Riga een doot-
slach gedaen te hebben / gesept wordt / en nu in Brasil tot Raet van
Justitie is genomen / op seeckeren tijdt / als hy de Vries booz een
Kroon-hamer scholdt / en hem nae het lijf sprong / dat de Vries sich
verwerende / hem een paer blaewwe natuylijke Spiegels schilde-
ren moest / en daer over in proces raeckende / Gerrit Volbergen het
eerste der upt schepden / als de Vries bewees / dat hy eerst niet sla-
gen hem was aengeballen. Item / dat gesepte de Vries eenen
Torquino, Sluys-wachters soon in proces bewees / dat hy last
hebt

hebbende als Raet van Finantie / om eenige Schulden van de Compag: te innen / tot betalinge van 't gene de Soldaten ten achteren waren / sich van de schuldenaren hadde laten bescecken / in welck proces de Fiscael Balthasar van de Voorde, sich met Torquinio boechden / tot naedeel van de Compag: tegens de Vries, alle dese lieden waren om boozverhaelde redenen de Vries doot-branden / maer bedeckten desen haet / tot dat Sijn Excellentie was vertracken.

Jan. Dat irl. daer segt van Barthasar van de Voorde, datgeest mij soo nieu niet; want hy al anno 1640. het Fort Porto Calvo, in sin hadde te verraden / op het woort S. Bartholome, daer ober hy lange in hechtenisse geseten heeft / en oock niet anders als met verfocht pardoen is los geraecht / ter comtemplatie van sijne maechschap in 't Vaderlandt / dat stuchje hebbe ick doe in Brasil eens ter griffie gelesen / maer 't was niet veel besonders.

Kees. Dese selve was het / die in dit Proces van Torquinius, neffens Paulus de Linge, Walbeek en sijn Hups-vrouw op de beenmaechten / om de Vries te gesinnen / het Proces te staecken / anders waren de saecken soo geschapen / dat die Jongman soude konnen in Habil gemaecht worden / boortaene enige bedieninge te bekleden. Even-wel de saecke tot sententie loopende / wierdt partijen haeren eyfch ontfeyt / en de kosten hinckinde gecompenseert; daer Torquinius als geïnjureert aenlegger was; die sich by de Portuguesen / booz een Soon van de rix hadde gebanteert / daer op de Portuguesen een verklaringe deden / dat haer docht / dat een Soone van 19 Vaders / noodtsaechelijck een Hoeren-soon wesen moest / want niemant meer (nae haer opinie) als eenen echten vader hebben konde / dit waren de beginselen van de Vries onlusten.

Jan. Maer wat hadden sy tegen den ouden Commissaris Lintzenich?

Kees. Adriaen van Bullestraten, hebbende in Zeelant een Timmerman van sijn handt-werck geweest / gelijck dan ren van de maets op de Timmer-werf verhaelde / den dach beleeft te hebben / dat sy met malhaer by eenen boes werckende / sijn dach-hupz noch een dubbelde-stupver grooter was geweest / als des Bullestratens, dese hadde met sich gebzacht eenen Michael Pietersz. daer hy Omt tegen seyde / die sijn hals den Raet van Staete eens ter vlucht ontzagen hadde / als hy aen Lillo werck gemaecht hadde / dat so goet gekeurt wierde / dat hy doenmaels gekregen wesende / nu niemant meer moepten soude aengedaen hebben / desen sijnen quant doert tot Fabrycq-meester in Brasil gestelt / doch onder de handt tot contramineur van Commissaris Lintzenich, hebbende tot een stijf-rugge den Hoogen Raet Bullestraten. Wat de Commissaris aen-

de Suppoosten/ meester Smitz / Timmer-lieden / Metselaers /
 Happers / en andere belastede / soo gaf desen Fabrycq altyt de lieden
 ander werck / daer ober dan de Commissaris by Bullestraten, altyt
 booz een doosmans deure klaegde / tot dat hy genootsaecht wierde
 tottings authoriteyt te gebuycken / om alsoo d' onwillige / luyt
 versumende arbeiders / ja den Fabrycq self ten dienste van de
 Compag: te houden: daer mede wierde doormaels de Bode her-
 galt / Hamel die pzoijt niet kalck te verkoopen aen de Compag:
 wiste te doen / en booz belet van de Commissaris aen de leverantie
 niet geraecken konde / wierdt mede sijn parthe / en verstondt men
 niet / dat men de lieden niet slagen tot haer werck houden soude.
 De abusen die hier deur ontstonden / schreef Lintzenich pertinent
 over aen de EEE. De EEE sonden van Lintzenichs brieven / copie
 wederom te rugge nae Brasil / waer in meest mentie gemaecht
 wierdt / dat dese Fabrycq de materialen sonder kennisse van den
 Commissaris brocht daer 't hem goet docht / oock balckens tot
 het nieuwe huys van den jongen Bullestraten, die hem / nae sijn ey-
 gen beroem / niet meer als een vles brande-wijn quamen te staen.
 Dat men de Compag: dienaers by de vyje lieden liet arbeiden / en
 vyje arbeiders weder in Compag: dienst aen nam / dat men booz
 oberwerck meer loons upt dede geven / als d'ordinarie gagien / en
 dursent diergelijcke dingen meer / soo dat men van lang al practi-
 cerde hoe-men desen Lintzenich een voet lichten soude. Als nu de
 EEE het werck van Brasil begonden te reformeren / ende eerst ee-
 nige Commissarisen afdauchten / daerse nieuwe in de plaetse toe-
 sonden / en dat Lintzenich even-wel wierdt gecontinueert op seer-
 kere instructie / welke Lintzenich booz gestelt zijnde / hy op een-
 ge articulen naerder resolutie vande EEE seyde te willen afwach-
 ten / wiert nae eenige dagen den Assessor Walbeecq hem toegeson-
 den / die in den Raet rapporteerde / dat Lintzenich niet gesint was
 d'ordze van de EEE te achtervolgen / hoe-wel Lintzenich niet an-
 ders gesept hadde / als ober de genoteerde articulen / resolutie van
 de EEE te willen afwachten. En de rest nae behooren waer ne-
 men: in 't korte Lintzenich wierd mede ontslagen: leverde in 't
 jaer 1642. sijne boecken gestoten aen 't Comptoir over / en treckt
 metter woon nae Olinda: tot opneminge van sijn reeckeninge stel-
 de men eenen Aertsen, ende eenen Bartholomæus Westerwout, die
 kleermaecker geweest was. Als Lintzenich eens eenige Docu-
 menten die men miste in de Herberg bondt / gaf hy Westerwout
 daer ober een houw in den arm / daer was doe nieuwe actie / men
 liet de reeckeninge staen / en procedeerde ober gewelt / de Fiscael
 vande Voorde, die sich Bullestraten te geballe / tegen Lintzenich pet
 in bracht / dat i ae den ingeben eyfch gepasseert was / wierdt daer
 over

ober dapper van een van de Raet en van Justitie beschrobt. Lintzenich siende dat hy geen eynde van sijn reeckeninge konde krijgen/ schreef wederom aen de E. J. E. / verhaelende alle de dieverijen/ die met Compag: materialen en dienaers gepleegt wierden/ de E. J. E. fonden wederom copie daer van in Brasil / tot wat intentie weet Godt. Bullestraten liet hier tegen de posittien beleggen/ daer Paulus de Linge, en Balthasar vande Voorde hem goede dienst in deden/ soo der pet tegens hem wierde gedeposeert / dat wiert of achtergelaten of verandert/ ofte de lieden afgedwongen. Soo dat de nieuwsgestelde Commissaris Abraham Stricht, doe men hem oock dwingen wilde te teykenen dat haer sinackelijck was / ronduyt verhaerde; Als het de Heeren immers soo hebben willen/ men schrybe my dan vooz hoe men 't hebben wil/ en hoe ick antwoorden sal/ maer laten my ongebreect met den eedt. Soo bleben dan de saecken steecken/ tot nae Sijn Excellenties vertreck. Doe men Lintzenich proces van injurie moebeerde vooz Michael Pietersen, die hy met goet bewijs vooz een hoerjager gescholden hadde / Lintzenich wiert upt de Stadt/ gebangen nae het Recif gevoert/ daer hy eenige dagen by den Brovoost sat/ sonder dat hem eeten of dzincken/ anders als vooz de Vries verschaft wiert. Omtrent de selve tijt Arresteerde de Vries, Daniel de Haen, Swager van de Linge, vooz een mercklijcke achterstant. De Linge brocht soo veel te wege/ dat sijn Swager gerelaxeert wierde van 't arrest. De Vries dede daer tegens protesteren vooz den Notaris van Alfen, die daerom oock den tijt van ses wercken van sijn officie ontfet wiert. Als de Vries, de Linge in sijn Swagers saecke opboozderde / bleef hy sitten seggende/ ick wil u helpen comdemneren/ wy sijn uwe Richters/ etc. Lintzenich in seechere pleydoye/ siende dat men sijne bewijzen vooz hy ging / en dat hem geen Procureur dienen derfde/ draechde of de Raedt van Justitie daer dan een recht op haer eygen hant hadden/ dat sy saecken af deden sonder behoerlijck debat. Kreeg tot antwoort van Paulus de Linge, upt aller naem; wy hebben recht by ons selven/ ende als Lintzenich noch by den Brovoost sat / liet men de terminen vast loopen/ en den Fiscael dingen oversteek / om quansups die in 't Vaderlandt te Blind-hocken/ eben of alles nae recht en kostupmen in 't Vaderlandt gebruikelijck boldongen ware.

Jan. Maer wat was doch eygentlijck d'oozsaecke / waerom men dus tegen Lintzenichs reeckeninge / gelijk aengeroot hebt aenging/ dat men die niet af en dede.

Kees. Lintzenich hadde daer in een overschot van 150 dupsent gulden/ en daer hadde dese Ho. Raedt al 50 dupsent gulden sich te nutte gemaect / met een abusie reeckening op den naem van de Raet

Fabryc alreede overgesonden. Hier stelde sich Lintzenich tegen
 schoon hem Hamel riet/ hy hadde noch genoeg booz de Comp: ge-
 daen/ daer schoot noch genoeg overich/ waerom hy dat overschij-
 ven niet wilde toelaete? En Bullestraten verweet hem/ dat hy niet
 gaem genoeg was geweest/ anders soude hy by sulcken reeckeninge
 een rijk man hebben konnen zijn. Dat sich nu de Vries met sulck
 eenen soo bemoepte/ dat sy daer toe meenden te constringeren/ dat
 soudent sy beyde misgelden/ men gaf het hint den naem/ dat dese lie-
 den de Hoochste regeeringe geoffenseert hadde: die noch van de
 Vries nochte van Lintzenich eenige reproche te lyden stont: men
 font over sulcx met Alef den Boode/ de Vries een briefjen te hups/
 en ontfloeg hem van sijn Cet en Vaendzagerschap van de Burge-
 rij; en men citeerde hem in persoon te compareren booz den raet
 van Justitie/ daer hy komende in persoon/ datelijck sonder debat
 in de gevangenisse wiert gebracht nae het Water-kasteel.

Jan. Geschieden dat so sonder kennisse van den Burger krys-
 raedt?

Kees. Jae Jan maet/ dat hebet al wech: men liet al mede de
 Vries op het Water-kasteel sittende/ de terminen van rechten ver-
 loopen/ eben ter selver intentie/ als met Lintzenich, ende men ver-
 stach hem als *non comparuit*. Want hy konde self niet komen/ en nie-
 mant derfde hem dienen.

Jan. Jae de Procureurs was niet geraden hem te dienen sy
 mochten oock anders van Alphen geworden zijn. Hoe quamen sy
 noch tot Sententie?

Kees. Dat ick dat seggen mach/ ick hebbe mijn lebedaeg van
 sulcken wesen niet gehoozt. Terwijl dit soo stont/ liet de Vries booz
 in sijn gebel stellen/ het debijs: *Tandem bona causa triumphat*. Als de
 Heer Codde, die doe aen de pocken meer doot als lebendich/ bleeck
 van minnestippen/ ter naeuwer noot noch wandelen konde/ in sijn
 Frontispice hadde laten stellen/ het debijs:

Hic murus aeneus esto.

Nil conscire sibi nulla pallescere culpa.

Het debijs van Abraham de Vries, wierdt booz last van de Raden
 weder booz gestreecken/ of overgewischt/ in somma/ de Capitey-
 nen kregen daegs te vozen last/ met hare Vaendels booz het loge-
 ment van de Hooge Raden op het pleynt te compareren. Het sozt
 d' Affogados wiert toegeslooten/ daer in bleven niet meer als twee
 of drie kreupele. In 't sozt Ernestus bleven niet meer als 12 man.
 In 't sozt de Bruyn twee of drie kreupels/ en de reste nae advenant
 onbeset. Snachts wasser al een nieuwen pael opgericht/ daer
 smorgens bozeg de Beul by ging wandelen/ eer men noch te deege
 gepaer wiert/ watter gaende was: d' een seyde/ men sal het Recif
 uyt

upt plonderen: d'ander septe dit/de derde dat. Andre Vidal, Ma-
jor upt de Bahia / doemnaels op het Recif wesende / septe *Vytanta*
Bulka por hum mercador? Soo veel spoor om een koopman. Hoe
fraep soude men geseten hebben / als de Portuguesen met hare re-
volte soo gereet geweest waren / en doen ter tijt de onbesette Forten
overvallen hadden? Opndelijck wierden Vries en Lintzenich upt
hare respectie gebanckenissen her vooz gebzacht/daer sy meynen
dat sy om te debatteren voozt-gebzacht worden. Den Raedt was
niet vergadert op de ordinarie en gewoonlijke richt-plaetse/maer
in een kamer dicht by der Hooge Raden Raet-kamer / daer selfs
de trappen/de ingangen van de vergader-plaets / en de vergader-
plaetse selfs met musquettiers soo beplant waren / dat tusschen elc-
ke richter een musquettier stont.

Jan. Sy hebben de de onnoselheyt ongewapent niet derben ver-
oordeelen.

Kees. Ende kregen alsoo Sententie. Waer in onder anderen de
brieven diese tot laste van de Hooge Raedt hadden overgelsen/
souden met hant en tant gescheurt worden / en de Persoonen nae
datse Godt en de Hooge Raedt / vooz de Justitie om vergiffnisse
souden hebben gebeden / aen een pael staen met roeden behangen/
vooz 25 jaren upt Brasil gebannen / en 600 gulden tot een Almende
geven / boven dien dat het Vaendel / dat de Vries gedragen had-
de/op het Schabot soude gescheurt worden / ende de Stange ge-
broocken. Waer tegens den ouden Lintzenich opentlijck pro-
testeerde / waecche roepende over sulcken Sententie. Daer op
nam vooz eerst de Secretaris Groenesteijn, en scheurde de brieven
van Lintzenich en de Vries, daer tegen van Lintzenich met groo-
te vrijmoedicheydt upt riep / Godt schende diens hant en tant / die
mijne rechtveerdige bewijzen scheuren. Hy sondt oock dat de Ra-
den schriftelijck toe/daer over sy oock soo ontfelt wierden / ende de
Persoonen tot voozder executie niet derfden laten aen den pael/of
onder Beul's handen komen. Noch het Vaendel op het Schabot
brenge. Zijnde sy self verlegen en beschaemt / de Sententie vooz-
der te executeren.

Jan. Wat hadde doch het Vaendel quaets gedaen / was dat niet
een Banniere van hare Hoog-Mogende? Dat de brand dat selfs
in handen gekregen hadde / hy soude daer sulcken Sententie niet
hebben over laten gaen. Verdient men sulcken danc / met dat de
Vries eens in onsen tijdt 20 duysent gulden presenteerde te berd te
brenge / om inuynatie van de Soldaten vooz te komen / wat
passie onder die Richters moet gespeelt hebben?

Kees. Die is soo groote geweest / dat sy het betamelijke van het
onbetamelijke / recht van onrecht niet hebben konnen ondersche-
den.

den. Die een Daendel / al waer hy in pericul sijn's lebens verlaet / moet somtijts metten hals betalen / wat sal dien dan wederba-
ren / die over een Daendel sulcken vonnis gestreeken hebben ?
't Schijnt oock oock dat de wraeche over sulcke richter niet is ach-
ter gebleven / hierom en daerom gaen vast de hoenderen barres
voers.

Jan. De Sententien sijn by beyde de gelederde fraey gedebato-
teert / en daer op nae dat haer Hoog-Mogende de stucken gesien
hebben sijn de selve geannulleert / den lieden Suerte du corps ver-
leent / en den nieuwe Hoogen Raden gelastet / die lieden tegens den
Raedt van Justitie te maintaineren. Wie sijn doch beleyders hier
van geweest.

Kees. De Hooge Raden Henrick Hamel, Adriaen van Bulle-
straten, Dierck Codde vander Burg, en upt haren naem d' Adfessor
Jan van Walbeeck. De Raden van Finantie Balthasar van Dorth-
mont, Adriaen Lems, Henricus Casparus Torquinius, ende Gerrie
Volbergen, boornamentlijck / maer upt harer aller naem de Fiscael.
Dese waren aenklagers. De Raden van Justitie waren Rich-
ters: Balthasar vande Voorde nu president / boor desen Fiscael in
de selve saecken tegens de Vries en Lintzenich. Pieter Janssen Bas
vice preses, sonder studie / Paulus de Einge, Gisbertus de With,
Jacob Abrichsz, sonder studie / ende eenen genaemden Raesvelt,
met haren Secretaris Groenesteijn.

Jan. Meenen dese sijne Broeders dat sy de roede van Justitie
ontwassen sijn / wat seyde doch de gemeente daer toe ?

Kees. Sy noemden den Hooge Raedt / en de Raden van Fi-
nantie / den Raedt van d' Inquisitie / den Raedt van Justitie / den
Bloet-raedt : maer de gelederde kregen boor haer vertreck noch
goede attestatie / tegen dese geweldige prodecuren.

Jan. Wy mochten wel pepnsen / daer het soo toegaet / waerom de
retouren soo haest van de Factoors / boor de overgesondene Car-
gasoenen te rug quamen ?

Kees. Hamel heeft sich niet alleen alijt overstaeg laten smijten /
en dien Bullestraten volgen moeten ; maer hy is oock soo supber
niet / hy weetet best / hoe hy sijn Swaeger saliger / Servaes Carpen-
tier daer boor geholpen heeft ; die in den Blaffect aen de Regen-
thiens overgesonden / boor Bullestraten open gelaten is. Het Car-
gasoen van Jan Raey, en de Raedt die sijn soon bediende / is al upt
de brandt : de dubbelde ha is u nu al bekend. Hy is al van jonck
op Boeck-houder geweest / hy weet wat op dien teerling loopt / hy
hande upt binden / dat Elias Vinck, gewesene Commissaris van
de drooge Wibzes / die soo veel Hoeren met Compag: kost versorgt
heeft / en in 't overleveren van sijne magazijnen / festien vaten vleys
in

17
in Supcherbiertjes pack-hups / dat hy daer toe gehupt hadde /
meende te bergen / die al in dat pack-hups achterhaelt wierden /
noch een mercklijck overschot aen de Compag: hadde gelaten:
hoe-wel hy met ongeschooten reeckeninge nae het Vaderlandt ver-
trocken is. Dit was sijnen regul / die booz het opnemen van sijne
reeckeninge geen goede bereeringe kan doe / die mach de Chargien
baren / en een ander de selve bekleeden laten? Als sijn Factoir
Walich Jorissen, al-te-met hy de Fiscael of Pachter achterhaelt
wiert / dan wiert de saecke aen Hamel gewesen / die partijen dan als
goeman besliste. Gelyck Bullestraten sijne Factoirs oock soo daer
deur wist te helpen. Albert Claessen, Schipper van Salomons
Tempel / willende volgens certepartij-brief / aen de Compag: in
Brasil overlaten eenige vaten erwteten en vleys / volgens de waerde
diese hem in 't Vaderlandt kosteden / wiert belastet / die vijbzeg aen
Henrick Hamel de jonge te leverē / die aen den Commissaris van de
vijbzeg Franchois de Sweert, d'erweren die hy booz 14 gulden van
den boozgenoemden Schipper hadde ontfangen / tegen 32 gulden /
en 't vleys booz 24 gulden / tegen 48 gulden 't vat overtransporteer-
de / dat zijn postjes booz de gemeene participanten / hebben sy slechts
couragie om het hare van sulcke negocianten te repetereen. Men
sie de reeckeningen nae / of employere daer lieden toe / die daer vant
weeten / men sal noch wel wat anders gewaer worden. Doch nu
hy siet / dat het spit in de affche gewendt is / wenscht hy niet anders
als doodt te wesen / en wetende / dat Venus d'Heer Codde daer
daerfabozabel toe geweest is / heeft hy sich met eene Sara Duwarts
versien / wiens man hy versonden heeft / blijvende sy sijn gouber-
nante / en of sy niet bestant genoeg waer / weet Kroothaertie de Ser-
gejants vrouw oock al te-met te werck te stellen / om het soo veel te
kort te maecken. Den Thesaurier Lems, soude ongeschent upt
de Thesaurie niet geraecht zijn / als Pieter Verhaegen de documen-
ten / die hem eens boozquamen / dooz-schabde / om niet tweemaal
te passeren. Indien d'Heer Hamel, die dat werck beter verstondt /
Bullestraten te gevalle niet selfs hy de hant genomen hadde / want
Lems hadde met Bullestraten de Cassa gehouden / soo dat Hamel
oock Bullestraten wat moest te wille zijn hy Lems, wilde hy sijn
Swaeger van hardaennaenen noch wat by houden. Als Lems
even-wel upt de Thesaurie upt moest / klaegde sijn Hups-vrou / dat
Pieter Verhaegen dooz sijn scherp nae sien haer den seegen upt het
hups joeg. Wat dunckt u Jan maet / soudē de Participanten niet
liever willen een werp-net / als sulcken seegen hebben?

Jan. Nu bevinde ick vattet waer is / wat ons Christophor
Baerntsen hier wel verhaelt heeft / dat hy aen Bullestraten sulcken
plock hadde moeten geven / eer sijne reeckeninge konde opgena-

men worden / daer Bullestraten ter contratrie van Adriaen Cornelissen Cominijs van Rio grande d'opgestelde loquaters selfs hadde beantwoordet.

Kees. Bullestraten seyde tegen den Schipper van den Eyckenboom / als hy hem eenige vaten vleys sluychten; indien de Fiscaler sacht / wat dunckt u / soude hy niet willen mede deelen? Gy luy zyt sot / kondy dat goet niet aen mijn Soon verkocht hebben / die soude u soo wel betaelt hebben / als een ander / en soudet u goet sonder pericul aen lant gekregen hebben. Meetje wel van het erf dat Grafwinckel gekocht heeft / en aen de Hooge Raedt betaelt / dat hy dat niet mochte betimmeren om Bullestratens pack-huyjs geen licht te benemen?

Jan. Aae ick heb daer al af gehoozt / daer is soo veel gepasseert dat niet veel besonders is / en dat men hier oock niet weten wil.

Kees. Hoe sich Codde gedragen heeft / dat kan de digestie van Liefje Bumpers met dat geheele spel genoeg u-lieden aenwijzen / gy weet wel dat sy noch in Coddens huys / dat wy den soeten inval plagen te noemen / gestorben is : en wat spil daerom in de Kercken-raedt was / die al eenige gecommitteert hadde / om Codden aen te seggen / dat hy haer nae haer man moest laten gaen / wilde hy bukten suspicie leven. Walbeeck die mede sich gemoept heeft om dese lieden te bekladden / heeft met dit Houwelijck weynich boozdeels gedaen / en Bullestraten te gebal een falsaris geworden is. Siet waer toe een man verballen kan hy een quaet Houwelijck. Vande Voorde sijn legenden zijn meest in 't berraet van Porto Calvo te sien / dat hy aen Paulo da Cunha meende ober te leveren / upt welck parquet hy al bzy veel booz Bullestraten geraecht is / daerom hy in hem oock genoeg gehouden was. Maer Paulus de Linge, Raedt van Justitie en directeur aen Parayba / wiens Vader een groot Banquerottier is / dese viel dese lieden upter maten hardt met seer bitse woorden geen richter toestaende.

Jan. Hoe Keesje maet / dien supberen broeder / is die dus veel meesters / doch hy is al van jongs op gaenw geweest / hy konde sijn Vaders kassen seer behendich supberen / en de meyt in soeticheden met kinde maeken.

Kees. Aae segje hem dat daer eens / hy heeft nu beter splint / als doorn / licht hy u een proces van injurie aen 't gat hing.

Jan. Wel wat segje van splint / waer heeft hy doch dus vele dan gewonnen / is hy niet mede in Compag: dienst?

Kees. Hy is lange directeur in Parayba geweest booz desen / en nu wederom / daer heeft hy sich wacker gesegent / want hy is daer toe gierich genoech. Sijnde hem te even veel heel hoe hy daer aen komt. Hy heeft daer verscheyden kisten supberen genooten / booz dat

Wat hy van particulieren schulden aen nam / die aen de Compag: schuldich waren / en van de Portuguesen hebben moesten / worden: de hare schult op der Portuguesen naem overgedragen / die hy daer uyt sel gaf / ende de Heeren alsoo wijs maecte / wat hy wilde / alsoo die soo geseggelijck waren / als hy. Op seeckeren tijt / als Majoor van Els gelaft wiert / met Soldaten over al in de Supcker-meulens te gaen / en alle de kisten voer de Compag: te mercken / schoon die aen particulieren waren geleverd / doe wiert hem een schoone gelegentheyt geboden / om abanche te maecken / van Els moest de Soldaten soo lange in de Meulens laten leggen / tot dat de Supckeren / en datter meer getrocken wierd / af gesonden soude worden : maer als de geintresseerde ten offer quamen / je sout niet gelooven / wat rantsoen hy doen maels getrocken heeft? En die niet ten offer quamen / daer bleven de Soldaten leggen / denckt eens / wat profijt daer uyt konde vallen? Hy was oock soo slecht niet / dat hy sich versupmen soude / meenje dat dat een jong knecht / neffens dupsent andere dingen meer / niet soude op de been konnen helpen? en splint aen brenghen? insonderheyt doe hy den Portugueschen Secretaris Fernando Rodrigues Bulhoins op sijn handt hadde / door welckers beleyt hy seer vele genoot / alsoo hy sijn vertroude vriend was.

Jan. Ick hebbe wel gehoozt dat de Linge groote middelen per wissel als ander heeft over gemaect / waer van een Bewindhebber d'administratie heeft / maer ick hebbe noyt beter geweten of het ware van sijn gagien geweest. Doch datje my daer segt / is heel wat anders / schijnt hy onder sulcke borzen / soo soude ick haest gelooven / dat sulcke Bewindhebberen den buyt met die gupten deelen.

Kees. Sijn gagie loopt noch buypen dat ; is het niet een gaewicheyt van hem / dat hy / om de lieden wat wijs te maecken altydt klaechde / dat hy niet sijn gagie niet toe en konde / daer over hy vertrecken wilde / maer hy kreeg een betten braede aen Jorge Homem Pinto, alsoo / op sijn aen-schrijven / de Hooge Raedt het eerste contract met Pinto voornemt maecten / 't welck niet soude hebben willen succederen / indien de Hooge Raden niet wacker wat mede gekregen hadden.

Jan. Maer Keesje het wort hier voer een Romeyn-stuck gehouden / dat hy Secretaris Peusse of Ferdinando Rodrigues Bulhoins heeft late ophangen / dat is immers geen teycken van vrientschap.

Kees. Jae maetje dats waer maer vele verresende lieden hielden dese executie al te ras / en hebben al vzeemde speculationen daer over gehad. Want die Secretaris hadde wel voer desen aen onsen Staet groote dienst gedaen / en seer naeuwe correspondentie met de Linge gehouden.

Ian. Ick soude haest uptu reeden konnen oordeelen/watje daer mede seggen wilt. 't Was beter met dien Portugues hoer proces gemaecht/ als dat hy voer andere Richters komende/ eenige legenden mocht voer den dach brengen / die de Linge noch eyndelijck te nagel souden uptgeswooren hebben. In troubel water moest men dit Wissen vast houden; niet te min houde ick het verraedt van dien Portugeesch doot-weerdig.

Kees. Ja in Brasil ghing al mede sulcken praet om / vele waren van adbijs / dat men hem hadde behooren te laten sitten/ tot dat de Portuguesen / siende haren aenslach mislucht/ door hem/ alsoo hy veel vermocht in die Capitania, ten minsten in balance ende ruste souden gebzacht zijn; want als wy Paragba eerst wonnen/ was hy d'eerste/ die met Iaques van der neule upt het bosch/ met ons volck/ quam accordeeren/ daer mede op haer aenseggen alle de moradores, die anders wech wilden/ wederom te rugge quamen.

Ian. Ten soude soo bzeemt niet geweest zijn / als sulcx geschiedt ware / en soo dan dit delict soo swaer ware bebonden/ soude men dan dien man eventwel soo wijt niet hebben konnen verspeinden/ dat hy ons geen quaet meer hadde konnen doen.

Kees. Met de twee andere / die men na't Recif sond/ haestede men soo niet/ daer van Ian Paulo, bastard zoon van dese Secretaris/ mede onder wegen bukten boort geset / ende niet op het Recif gekomen is. Dese lieden schijnen niet sonder fundament/ om dese commissie upt te voeren / op de Linge gegaen te hebben. Dat sy met haer drien hem dorsten onderstaen te versoeken / de Forten van Parayba, voer een goede somme/ aen Portugael ober te laten/ om dat sy wel meer contracten/ tot nadeel van de Compagnie/ met hem gemaecht hadden: wanneer men hem slechts wat sterck met pistoletten/ stucken van achten / en diergelijcke mupzebzeekers/ voer de neuse quam bzabeeren / dat hy / om Compagnies recht te bewaren/ niet eens upt sien derfde.

Ian. Maer zijnder hy tijde van dese Hooge Raden soo veel bangeroeten voer-geballen/ waer door de particuliere/ en de Comp: selfs verachtet is?

Kees. Daer is wat aen/en beeltijts waren de H: Raden daer vast aen/ als Hamel kreeg van Maerten van Meveren dat hyss en hielp Jan Cardinael, Nachter van t Weer/ ten lande upt/ daer Bullestraten twee duysent guldens van genooten heeft / die sich mede moeyde met den desolaten boedel van Dero Ioan, tot behulp van syn soons compagnon/ Niclaes Verdion, met het bangeroet van Cardienne Estienne. En Elsen van Paryba raekte met paspoort van Bullestraten aen boort / anders soude die soo niet zijn wech-geraecht. Codde maekte / dat Ian Fernandes Vicira niet en wiert overbal-

len/

ten/ten opficht dat Staekhouwer, syn swager/ noch merckelijck van hem moest hebben. Walbeecq solliciteerde by Schout en Schepenen van Maurits-stadt, dat seecker Notaris van 't Arayal, die sy gebangen hadden/ om dat upt krachte van een valsche testament hy besat seeckers rijcken Portugues penningen, dat men die man doch niet boozder wilde examineeren/ 't welck den roep/die Walbeecq na-ging/ dat hy een goede somme daer mede soude in participereert hebben/ vermeerderde insonderheyt als hy die wech upt daer na een cozael maecte/ daer hy sulcke en diergelijcke vereringe met minder achterdocht/ konde op-heeben. Doch doe de Schout Dames Walbeec daer in niet wilde believen/ socht Walbeec op/ alles wat de Schout konde booz de schenen springen/ dat brocht men dan in de generale missiven: Hy was Bullestratens anderde handt: daer passeerde niet/ daer hy syn abop niet over gaf: en wat hy oock aenbing/ dat wiert doorgedrongen. Als de meule van Pindavo soude verkocht worden/ brocht Caspar Gon-salves villaz, aen de hupsvrouw van Walbeec, twee pont gout/ en die meule is hem/ hoewel hy een groot dobbelaer/ en boven dat in-suffisant was/ verkocht.

Jan. Maer segt my eens/ wat is van de contracten/ daer ober alle de brieven soo klagen/ die de Heeren hebben aengegaen met de Portuguesen?

Kees. Godt moetsen schenden/ die sulcke contracten hebben helpen dooz-drijben/ daer soo meenich eerlijck man by te kort komt; Ich/booz mijn part/ laet daer ober de acht duysent guldens by sitten. Want niet wie sy sulcke contracten oprichteden/ die mocht niemant bekommieren ofte executeeren/ om dat men dooz-dreef/ dat de Compagnie was geprefereert. Alle Supckerkisten wieden dooz expresse executeurs/ in de meulens/booz de Compagnie gemerckt/uptgeseyt die van de Directeurs/en Hooge Raden/wieden gerantsoeneert. Ich hebbe meenichmael wel gedacht/ mede soo ten offer te komen; maer breefde/ dat ich wis gelt na onwis soude gesmeten hebben/ en waren gelijck Vierbergen met Mouche-ron, doe hy noch Fiscael was: Vierbergen presenteerde eenige pi-foletten aen desen Fiscael/ om dat hy rapporteur zijnde/ met syn proces tegens Winands soude willen voortbaren. De Fiscael gaet met die penningen in den Raedt/ seggende/ siet hoe ich hier bare/ Vierbergen soecht my te cozzumpeeren met dese penningen. En hoewel syn onschult bleech/ moest dese penningen missen. Hy spiegelt sich sacht/ die sich aen een ander spiegelt. Een van de Raden seyde my/ vertrouder wijsse/ Vierbergens intentie is wel geweest/ en mochte geschieden; maer men mach de Nederlandsche kooplieden soo veel niet betrouwen/ als Portuguesen of Joden: Sp
brenz

brengen sulcke posten hare meesters al te hot in reeckeninge / so
weetent soo niet te boegen in den verkoop soo veel minder te stel-
len / dat 't geen soo vereert wort / daer in kan smelten / en dat men de
namen van de ontfangers soo ebenjupst in 't Vaderlandt niet be-
hoeve te lesen / daer de Portuguesen soo geen gelegentheyt toe heb-
ben / en de Joden sich beter mede weten te behelpen.

Jan. Maer waerom protesteerden dan de kooplieden tegens die
contracten niet / seggende / dat sy 't verder souden versoeken.

Kees. Sy souden sulcke protestanten wel getracteert hebben
als de Vries en Lintzenich, gelijk dan Jacob Alrich, Thesaurier,
David Nicolai bejegende / als hy ordonnantien in betalinge van
syn vracht en recognitie / wepgerde aen te nemen / daer over Nicolai
tegen Alrichs doleerende / tot antwoort kreeg. Hebie niet gesien
hoe Lintzenich en de Vries, met hare disputeren tegen de Compag:
gebaren zijn? ick hadde liever al het mijne daer by te verlaten / als
sulcken rescontre waer te nemen: Maer nu ick hier ben / scheld ick
het haer noch niet quijt / wy zijn hier in een landt van rechten / ick
ick salder altydt noch een blaew oog om waegen / daer kome af /
datter van wil. Maer Jan maet / hoe beballen de Bewindhebbers
vse contracten?

Jan. Als daer eerst van gesproocken is / wierd tegen die / die dit
werck suspect viel / het vooz een heplich werck opgeheben / en in
spijt van die daer pet tegen hadden dooz-gedrongen.

Kees. Soudender wel onder de Bewindhebbers zijn / die ge-
voel van dese contracten hadden? Liebe maetje / daer zijnder noch
neffens my soo veel by te kort gekomen / en moesten noch al eben-
wel kalje boca speelen. Dat is vooz u een blint werck.

Jan. Gy spreekt soo desperaet van dat werck: mijn Meester
heeft hier wel proces tegen de Compagnie gewonnen / waerom
andere lieden / die by haer verkort zijn / haer niet hebben te ontsien.

Kees. De Hooge Raden in Brasil / Jan maet / hebben in die vijf
of ses jaren / dat sy daer geweest zijn / en die materie / wat onder haer
handen gevallen is / geleert vaster en bondiger contracten te maec-
ken / als de gaeuwste geesten in alle de seventien Provintien; want
waer souden die doch de contracten soo doen valideeren / als de
Hooge Raden in Brasil gedaen hebben / datter niemant tegen kic-
ken derf / zijnde openbare placaten aengeslagen / idat de Compag:
Soubzern / en Heeren van dat Landt / en die conquesten zijnde /
preferentie heeft / oock in schulden / upt negocie en sulcke contracten
spruytende / dat niemandt / hoe bondige schult hy oock hebbe upt-
gestaen / vooz dat de Compagnie eerst voldoen sy / pet gevieten
Jan. Soo oock dat met wie sulcken contract gemaect is / noch hy /
noch sijne goederen / om schult mogen aengesproocken worden / veel
mit

min arrest subjeckt zijn/ en men constringeert noch de geintresseerde/ datse moeten bozge blijven booz het geheele/ dat den schuldenaren van de Compag: by sulcke contracten gecrediteert wordt/ al schoon de geintresseerde van de Compag: niet boven 25 van 't hondert effectibelijck kunnen genieten/ is dat niet een schoone practique/ jae dat meer is/ men heeft immers ander lieden goet persone inbetalinge van de Compag: nae sich genomen/ en de besitters selfs van hare hypotheecq niet gewelt berooft. Dese contracten ontbinden alle verbintenissen/ gelijk ten tijde van Duc d'Alba, selfs de Pubwelijcken ontbonden wierden/ want sy gaen boven alle Obligatien/ Schult-bekenningen/ Brieven/ Scheepen-kennissen versegelde brieven/ en wat eenigsins sterck bint/ dese contracten bindent al in.

Jan. Dan is immers de Compag: wel geluckich/ en sal haest met dese contracten in een beter plope komen te staen/ alse tot noch toe geweest is/ watmer nu aen bozgt/ moet men niet nyptangen van haer haelen.

Kees. Ich houde het daer booz/ dat die contracten/ hoe vast sy schijnen te zijn/ de Compag: 't eenemael los gemaecht/ op schroeven gestelt/en gantsch gerupneert hebben. Dat is van dat heplige werck gekomen.

Jan. Watje segt Keesje maet/ hoe kan dat wesen?

Kees. Jae Jan maet wat dunckt u/ indien eenich Portuegues of ander/ aen diverse crediteuren schuldich ware/ diverse sommen en Lapschulden/ en dat de crediteuren al-te-samen peder in 't besonder om betalinge aenhielden in minne/ of booz 't gericht/ nae dattet een peder goet vonde/en den debiteur/of schuldenaer/om tijt te winnen/ sich by de Hooge Raet aengaf/ zijnde hy somtijts pet/ ofte oock niet aen de Compag: schuldich/ dan heeftet den naem/ men moet niemant ober staeg smypen tot nae deel van de Compag: men eyscht van hem dat hy alle de namen van sijne crediteuren/ met de somme van peder's schult opgebe/ daer hy dan noch wel verschepdene by voegt/ die hy niet schuldich is/maer die aen hem ende de Compag: schuldich zijn/ daer hy sich dan hepmelijck mede verstaet; tot datter een somma/ somtijts van drie en oock meer tonnen gouts/nae dat den contractaris gaeubt is/uptgebonden wort/ dan wordt hier tegen oberflach gemaecht/ wat sijne Effecten/ de Emgenhos/Landen/Pegros/en Ossen/waert zijn/ om quansups de Compag: te bewaren. De Hooge Raet tot dien eynde stellen of den directeur/ of pement anders nae haer welgeballen tot een rapporteur/ om haer van alles wel te informeren/ welke om het beste by den contractaris te doen/besteecken wort dooz kisten supkeren/goude-ketens/zilber-geschier van alderhande slach/gelt/en gelt

gelts ware / en wat gereetst te binden is / is vooz desen informa-
 teur ; eer hy dan noch kan tot Slot van reeckeninge komen / moe-
 ten de Hooge Principalen oock wat hebben : dat wordt gebonden /
 als men den contractaris boven de opgegeven schult resolveert te
 laten volgen noch eenige negros / jae oock contanten / daer tegen hy
 sijne effecten hypothequeert / die men dan ongelijck breeider weet
 upt te meeten / als 't geen men hem crediteert. Daer upt kan dant
 licht een goede vereeringe vallen / al soude die met beslooten beurse
 betaelt worden / en upt de supcheren / die de meulens maelen / kan
 oock altemet wel wat overschieten. Voort wanneer eenigen te
 rupin vooz de Compag: komt te verballen / vooz upstel bleichter
 dan al weder wat / de Compag: liebe maetje soude soo doende haer
 leven noyt aen ontfanch geraecht zijn. Balthasar van Dorthmont,
 een upt-lander / Raedt van Finantie / en directeur aen Tamarica,
 heeft bys per Cento getrocken / vooz dat hy vooz sulcke contrac- en
 panten den naem van der Venne, die sijn swaeger is / een groot
 Bancquerottie / en dooz welke verscheden contracten sijn uptge-
 woeyt / by wat suspecht te wesen. De contracten van Jorge
 Homem Pinto, Ian Fernandes Vicira, Laurencio Petit, Amaro
 Lopes, Diego Fonsecamos, Abraham Tapper, Daniel de Haen,
 Paulo d'Almeida de Sonfa, Gas per Leg, Manuel Fernandes Crus,
 Bartholome Lins d'Albuquerque, Antonio Barbalho Bezerra,
 Ioan Laurencio Frances, Francisco Fernandes Anjo, Francisco Ca-
 mello Valcasser, Ieronimo Cadera, Ian Tavares de Mattos, Manuel
 Cavalanti, Ian Cornelissen Jongeneel, en andere diergelijke meer /
 sijn alle op sulcken leeste geschoept / waer by de Compag: eenige
 tonnen gouts / en de particuliere niet veel min verachttert sijn.

Jan. Als pement in 't Vaderlandt hier opt tegen sprack onder
 de Bewindhebben / en het bedroch / datter onder schijpde / wat
 openbaer maecken wilde / die vragden dan / of hy Fiscaal van
 de Compag: was : 't is notabel dat Jorge Homem Pinto, anno
 1641 noch niet eenen stupber aen de Compag: schuldich wesende /
 by sijn eerste contract anno 1642 by de 300 duysent gulden aen de
 selve schuldich is geworden / even of de Raden schuldnaers ge-
 socht hebben te maecken die geen en waren / om te hebben diese niet
 manen konden vereeren. Participant past op / siet hoe men u dit
 in de wipst vooz een heplich werck heeft gedruyt? wat hebben doch
 die bloeden niet andere lieden schulden ober te nemen in de sin ge-
 hadt / hadde de Compag: buypen dat niet genoeg uptstaen? maer
 ick vertrouwe dat eenige factoozs van Bewindhebben / als de
 Sonen van de Hooge Raedt aen sulcke lieden ten achteren zijnde /
 by dese contracten soo moesten geholpen worden / die sullen 't oock
 vooz

voor een heylsaem werck voor haer ten minsten gehouden hebben. Wy verwonder seer/ dat de Portuguesen soo slecht zijn geweest/ datse geen overslach maechten/ dat sulcken bedroef by wijselinghe van regenten eens moest tot haren ergsten voor den dach komen.

Kees. Dat zijn sy by dese rebolte daerom voorgekomen/ want sy sagen wel/wat en hoe veel sy oock betaelden/ datse van hare capitale schulden niet afleyden: want als den Rapporteur en Hooge Raedt soo gecontenteert waren/ dan moest men by de Raden van Justitie/ voor die contracten in debitâ forma, te stellen/ oock ten offer komen de klercken op dese comptoiren/ de Griffier moest men oock believen: Soo dat Jan Fernandes Vicira wel te rechte mochte seggen; de duyvel vaer deur de meulens/ men kander soo veel niet uyt haelen/ als men aen die Bebedinhos dronckenbloetjes tot bereeringe moet uytgeven. Die van Parayba hebben aen de negentiene een klachte by articulen over gesonden/ tegen Gilsberth de With, en sijne mentes, waer tegens de negentien gene voorszienige noch antwoordt te rugge gesonden hebben. Soo datse geen ander staet maechten/ of sulcke aen-meldinge waren niet aengenaem/ daerom Jorge Homem Pinto seer wel geschreven heeft/ dat de Heeren niet anders aengingen dan offse het landt wilden quyt wesen.

Jan Is dat die Gilsbert de With, die aen Rio S. Francisco die gestrande prijs-goederen gebergt hadde/ die noch op sijn reeckeninge soo veel by opgegeven heeft/ als men der achter quam/ gestelt zijn?

Kees. Die selve is het al/ die oock kortst voor de rebolte in de laetste Ambassade/ met Hoochstraten nae de Bahia geweest is/ van waer weder te huys komende/ by soo haestich met Dona Anna, Torlons weduwe getrouwt is/ aen welkers meule d'Overste Luytenant Haus, kortst daer nae geslagen is/ sijn broeder met een knecht/ die daer ongeschent afquam, weet men noch niet by wat middel soo by geraecht is/ daer was doen al by wat kriminerens over.

Jan. Iae liebe Keesje/ nu verstaet ick eerst te dege van wat nature en tot wat insicht die contracten gemaecht zijn/ is daer sulcken omslach om.

Kees. Soo moeten zijt aengaen/ die slechts eens/ en niet tweemaal/ als van Keullen en Gyselin in Brasil dencken te gaen.

Jan. Waer is doch die Pieter Janssen van daen/ die je flug mede onder de richters telden.

Kees. Hy is van Enckhuyzen/ daer hy in de munte geweest is/ verstaet sich op de mijnen/ en op cappellen te stellen/ om proefjes uyt te vinden/ is nae de doot van Codde tot Hooge Raedt geassu-meert/

meert / op dat immers in dat collegie geen litter gast gebonden wierde / hy is een extraordinaris venus-jancker / dat hy oock in de Maranhao zijnde / sijn Venus-dier van Tamarica ontboodt / sonder die soude hy het daer niet hebben konnen harden / noch raet gebonden / om door sijnen neef Wilhem Negentoon , de Portuguesen / die daer onder ons gebleven waren / en met de gerevolteerde niet wilden retireerden / aen 't landt van de Tappoujors te setten / van de welke sy seer leelijck gemassacreert zijn.

Jan. Wel Keesje wat meugdy doch van de Venus janckerije praten / meenje dat dat Bewindhebben aen hare kouwde kleeeren raecht / 't is hier mede soo supveren werck niet. Hebje M. A. wel ekent ?

Kees. Ick hebse wel hoozen noemen / was sy niet mede een susje in de Gemeente ?

Jan. Jaje bent al op de rechte / die selve isset. Sy is al ehulpen baertje / se heeft al sinder grooter hanffen aen haer hant ekregen / die haer aen de leberantie van 't yser aen de Smitz van de Compag: geboordert hebben / sy abancheert meer als eenich degelijck Hoopman in heel Amsterdam.

Kees. Wel Jan maet watje segt / hoe kan het de Compag: op seplen / die met sulcken volckjen van binnen en van buyten opgeschotelt is / te scheep heb ick oock al sulcx pet van I. B. ehoozt. In de Castilemie maetje daer gaet wat om ? tusschen u en mijn eseyt / 't is over al soo plups niet / wort het derel van dese potten eens afgenomen / wat een swalm wil daer upt komen ?

Jan. Hebje wel ehoozt dat onse Cabesse te Rotterdam gebangen is geweest ?

Kees. Adriaen van de Perre meenje / die is op 't Recif upttet gat gebroocken / en met een Barca nae West-Indien verseyt.

Jan. Wat hadde hy doch gegeten ?

Kees. Sijn reeckeninge hadde hy op des kreeften gang 28 dup-sent gulden verachttert.

Jan. Jae hy is daer den dans / op voorschrijven van eenige grooten / ontsprongen. Men mach wel seggen kleene diesjes hangt men / de groote laet men loopen / Sent, die op het thiende deel soo veel niet gestoolen hadde / moest de ladder op klimmen / en sulcke sielen raechen byp. Balthasar van de Voorde gaet soo liber en byp / of hy niets op sijn hoozen hadde / waer wil de werelt langer heen. Met dien vander Perre hadden wy eens een bzaeve klucht / die moet ick u verhaelen : hy lach op een avont tegen de pallissaden / tusschen de minne-bloemtjes bestooven van een smups / diese gehadt hadden / booz datse tot beswaer van de Soldaten hadden in Schoenen / Hemdden / en Linnen-kleeeren opgenomen / met wassent water hadde

hadde hy daer moeten verdyncken. Soo droegen hem Philipje de Barbier, Barent Pickstart, Ian de Schoester, met noch eenige andere maets/ in een van Supcherbiertjes Supcher-kisten/ en besche-
ten hem/ soo hy in de Supcher-kiste lach/ daerse hem soo beklaept lieten leggen. Supcherbierjes Vrouw hem smorgens daer soo ge-
waer wordende/meende dat hy vermoort was/ maer de Man wat naeuwer toesiende/ seide/ Nein weib erfahrt so nicht, er ist nur be-
schiffen mit der lauffscheyft. Philipje en Barent Pickstaert, meesters van dit bancquet/quamen tot triumphe beyde sittende ruggelincx op een Paert tegen malkander/d'een hadde den toom in de handt/
d'ander de steert/ reden soo de Dol-hupsjes heen in/ tot in vander Perren beynster/ om te sien wat sy voer haer exploit op de boecken te goet hadden.

Kees. De Heer Codde hadde meer als reden hem tot Com-
mijns in Zerinhain te promoberen/ daer hy 't eben soo plups ge-
maecht heeft/ dat de Compag: daer tantpijn van heeft. Naeder-
hant doen hy resolbeerde Engelje Bruyers te trouwen/ is die selve vogel door Coddens sollicitatie/ Commissaris van het vize Pack-
hups ober de koop-lieden goederen geworden/ daer hy sulcken reeckinge gehouden heeft. Secker Bewindhebber hadden een
ander exempel aen desen siel behooren te stellen/ maer sy toonen hoe
haer de Compag: saecken ter herten gaen. Als de Commijs Ian Vinck, secker Soldaet van Rio S. Francisco sijn reeckeninge had-
de belastet/ datter in 5 jaren niet overschoot/ schoon hy niet hadde
opgenomen/ en daer door misnoedich/nae dat hy eenige dagen op
voorgesepden Commijs hadde gaen passen/ en hem niet konnende
machtich worden sich selven doot schoot/ wiert die Soldaet noch
aen een galge gehangen/ en Vinck soude niet gedaen zijn/ ten ware
hy om overspel gebangen sich selven een sneede in den hals gege-
ven/ ende noch daerom eyndelijck met de hoere/ de Schoone Weer-
din genoemt/ aen eenen pael beyde gelijk gegeesselt wiert. Nu sijn-
se in Oost-Indien.

Jan. Denckt eens Keesje hoe 't met de Scheepen ofgeloopen
is/ die nae Bewindhebbers naemen genoemt zijn/ met Arendt Gabbessen, en Oldemarckt, daer van die Schippers genoeg in 't
parquet geraecht zijn. Ich meen/ als alles eens te deege voer den
dach komt/ dat de dreck vande straete eenige Bewindhebber
hare mepnedige negotie verwojten/ en dat men omsien sal waer
haer al het goet van daen komt/ en sulcke magnifijcke gebouwen
en boorden omflach. 't Is voer my al te diepsinnigen verstant
daer in te speculeren.

Kees, Upttet Vaderlant zijn a droitura aen de Portuguesen ge-
son,

sonden liassen vol geweer/ en alderhande ammunitie van oozloge/ als de Commissaris in de Pack-huyzen die wilde doen visiteeren/ wierden hem Apostillen van de Hooge Raedt vooz de neuse gelept/ dat hy sulche stucken ongevisiteert moeste laten passeren / soo is ons met onse eygen mes de keel afgesneden.

Jan. De Portuguesen sijn eben-wel een deel meynedige rebellen/hebbende derren onderstaen soodanigen revolte/terwijl sy noch in onsen Cet stonden.

Kees. Dat is wel waer / maer onse regenten en andere die met haer winst meenden te doen/hebben sich te seer vergaep/ ende haer al te ruymen baen en occasie tot dese revolte gegeven : wie en sach doch niet hare ongelegentheyt/en hare ongenegentheyt t'onswaert? tot hare schulden was geen raet om opt daer deur te raechen; oock soo was haer geen dinc te dier / datse slechts op tijdt gecrediteert konden krijgen/ gelijkse kortz vooz de Spaensche bloot mede deden. Ian Ferdinandes Vicira een mulato was / vooz het Arayal niet meer als een Slachters knecht/men konde doe in onse Heeger alles van hem om een soopjen of tabackjen hebben/wat men wilde tot een krommen Spzong toe / dese nae dat hy Stadt-houwers knecht geworden was / is voort in sulcken credijt geraecht/ dat de Hooge Raet (daer Codde de Compag: den meesten dienst in gedaen heeft) hy een half Milioen van Compag: middelen hem hebben uytgebracht / waer konde die man 't van daen haelen/ om van overwinst de Compag: immermeer te voldoen.

Wiert hy niet genoeg gedwongen/ofte te verloopen/ofte te doen dat hy gedaen heeft. Andere die noch wel eenig achter dencken hadden om betalinge te doen/ vooz het affsetten van de gelden sich niet konnende redden/ moesten die niet wel mede dat Lijntjen vast houden? want als nae het affsetten van de penningen/ de Portuguesen de selve nae de Bahia ten lande uytboerden / daer syse hooger nae het opsetten aldaer wisten te bekeerren : en ter contrarie de onse de penningen soo afgeset zijnde/ oock nae het Vaderlant oversonden/om dat sy minder verlies op penningen/ als op eenig ander retour wisten te reechenen. Waer vooz Brasil van gelt ontbloot/ van die tijdt af/ hoe langer hoe meer verballen is / blijvende den Koopman en de Compag: selfs alle waren aen de hant hangen/ of moietende die tot groot verlies uytbenten / als men selfs aen den Heeger-handel heeft gespeurt/ en aen de cultivatie/ want als de lieden niet kondē van het cultiveren make/ so wiert die lust gebroken/ de cultivatie van eenig lant/ is nochtans de behoudenis daer van.

Jan. Ick mocht wel eens sien op de boeckien van de Casse / hoe veel de Compag: hy het affsetten van de penningen ten achteren geraecht/

raecht is/ want ick daer al in eer uyt speculeere/ als men wel soude denken.

Kees. Sy hebben sich selven over al gesocht / men behoeft het daer alleen niet in te soecken. Ick hebbe immers gesien/ dat/ als de soldaten de hemdden souden aentrecken / die Hamel van het verlegen linnen/ dooz sijne eygen domestijcquen / hadde laten maecken/ 't welck was van Jan Raeyns en de Raets cargasoen / datse die niet sonder scheuren konden aentrecken / soo warense verweert / daer over de arme soldaten de hemdden op het pleyu / in 't gesichte van de Hooge Raden / aen stucken kaptu : Wat onlust dat gegeven heeft / laet ick u eens na-sinnen. De Portuguesen dese dingen in acht nemende / en siende dat Sijn Excellentie vertroocken was/ dat sy doemaels oock wel tien tegen een waren / hebben dese rebolte eyndelijck in 't werck gestelt ; vooz-gebende/ dat sy soo goet recht hadden hare byzhept tegens ons te beschermen / als wy opt tegens Spangien gehad hadden : 't welck sy te meer schijns gaben/ als sy seiden/ dat onse Regenten hare eygen natie niet ontsagen te pyramiseeren / als aen de Commissaris Lintzenich en de Vries gebleecken was / hoe souden die dan haer / die men vooz overheerde hiel / verschoont hebben? tot dien eynde haelden sy vooz den dach/ alles wat haer opt tegen de bozst wederbaren was : Datter een Pater vermoort was / daer sy noyt geen justitie hadden over konnen krijgen / hoewel sy/ die de oorzaeck van dat seyt is geweest/ in weer-wzaeck / hebben doot geslagen. Dat op andere tijden hare Patres waren versonden / die in der daet onse soldaten onderstaen hadden tegen ons op te roepen : en wat dies meer was/ al wisten zy 't niet dese verwe een coleurtje aen te strijcken : maer boven al was haer niet meer tegen/ als datse moesten gegourmandeert worden van een Carpinteiro, een Rosselaer of Timmerman, verstaende daer dooz Bullestraten : ende van een deel Bebedinhos, of droncken bloetjes/ daer sy de resterende onder begreepen : Want de Portuguesen / Spangjaerts en Italianen niet verhatelijcker is / als den dronck/ boven hoere-jacht of dootslach.

Ian. Dese dingen alle/ beschuldigen wel eenigsins onse Regeerders aldaer / maer ontschuldigen ebenwel de Portuguesen teene-mael niet; want sy hebben hare capitale schulden noyt gesocht af te leggen/ anders moesten sy op hare termynen gepast hebben : ende op de verval-dagen betalinge gedaen / in plaetse datse sulcke vereeringen/ vooz uytstel aen de Hooge Raden/ tot nadeel van de generale Compagnie / hebben gegeven : Soo dat ick achte/ dat by alle Patriotten sal verstaen worden / dat soo wel de ontfangers van sulche giften/ als de gebers/ een crimen/ tot nadeel van 't gemeene beste/

beste/begaen hebben: 't welck op beyde behoort verhaelt te worden: warenden slechts die sulckē ende diergelycke katten de bell aen doofden hangen.

Kees. Dat seydten wy mede al/doen de Hooge Raden de negros (als nu de Portuguesen ten meerendeel met Jan Fernandes Vicira algeretireert waren:) aen de geblevene / op drie jaren dach/ noch eventwel gingen verkoopen. Wat wierden daer doen al glossen gemaecht/die by wat te seggen hadden.

Ian. Wat is doch den Boeck-houder / by het verkoopen van de negros, wederbaren/dat hy soo daer ober klaegt?

Kees. Runtvleys sat mede by den verkoop / soo komt onder de tabelinge/die by looten daer geschiet / een Neegerinne/die blindt was / en die hy heel wel kende/alsoo synen hups-weert die onlangs aen een Jode verkocht hadde/ 't welck Runtvleys, volgens eet/aen de Hooge Raden bekend maeckende / en sustineerende/dat die doot een ander beter Neeger of Neegerinne was verwisselt/ alsoo dat wel meer gebeurde/wiert doot Bullestraten dapper ober gehaelt/of hy den Commissaris Sweerts dan in sulcken achterdocht wilde brengen; in 't kort / de Fiscael wort gelastet tegens Runtvleys, doot Sweerts pleydope te voeren / in het welke Runtvleys, doot synen hups-weert Mori, en doot Jan Rasenborg, 't geen gesept hadde/ bewysende dese fabeur/van de Richters krecg/ dat de kosten wierden gecompenseert / die aen Runtvleys zijde ober de hondert guldens beliepen.

Ian. Ja men soude/ soo doende/ licht maecken / dat niemant de Compagnie yet soude willen openbaren: maer dat men doe de negros, op drie jaren tijdt/ verkocht / dat was immers tegen ordde/ die van hier afgegaen is / tegen sulcken uptborzen van de negros, daer haer te gemoet geboert is / dat men hier wel verstaen konde/ dat sulcke koopers niet dochten te betalen.

Kees. 't Is met het verkoopen en verwisselen van de negros soo gegaen/dat het vierde part van de negros ordinaris/ in reekeninge van d'eersten ontfang/in Angola is verlooren/ waerse gebleven zijn / is Godt bekendt. Dese laetste verkoop / op drie jaren/ maecte de Hooge Raden suspect/als of doot haer toedoen en doot weten / de rebolte soo was aengeleecht; insonderhepdt / dewijle de Hoofden daer van / Jan Fernandes Vicira, Manuel Cavalcanti, en andere / soo familiaer met de Hooge Raden/en Walbeeck, waren/ dat sy meermalen by haer ten eeten bleven / en als sy yet aen haer te versoeken hadden, wiert haer E:E stoel en kussens/nessens de Hooge Raedt / geset/ daer onse principaelste burgers menichmael niet eens audientie konden erlangen; en als die de Hooge Raden
doot

vooz dese rebolte waerschouwenden / kregenſe tot antwoordt : wy
 wenschten dat de Burgers hare wacht waer-namen/ en lieten ons
 de regeeringe bevolen zijn ; waer vooz de Burgers een ooge in 't
 seyl hebbende/genootſaecht zijn / eenige upten haren/by de Hooge
 Raden/tot nader toeficht te moeten voegen/en in der daedt hebben
 ſp ſoo veel tegenſtandt gedaen / dat ſonder die / Bewindhebberen
 haer mutſien na het Reciff en d'andere plaetsen/die wy daer noch
 hebben / hadden mogen gooven ; daer ſp tot dato noch weynich
 dancks vooz genooten hebben : want men heeft nieuwe Hooge
 Raden gemaect/ waer onder niet een is/ die des lants koudig is/
 en niet eene upt de gemeente eens in conſideratie genomen / daer
 het nochtans aen bequaemherdt onder de ſelbe niet ſoude gemane-
 queert hebben ; maer men heeft onder de geſondene noch lieber
 uptlanders willen employeeren. Den Admirael Lichthart, vooz
 ſijn manhaſtig exploiet in Tamandera, heeft ter naeuwwer noot noch
 niet meer als een danck-briefje bekomen : Sal op het laetſte noch
 Piet Heyn volgen / die de Bewindhebberen / als hy die ſchoone
 Vloote verobert hadde/ſoo vileyn bejegenden/dat hy ſijn handt aen
 haer in de vergaderinge moeft leggen ; tſedert welcken tijdt hy oock
 niet weer in dienſt van de Compagnie employ wilde hebben ; maer
 is tot Admirael van de Zee/ by Admiraliteyt / aengenomen / en
 heeft in ſulcken dienſt ſijn leven geſardecert.

Jan. Soo hebbenſe meeft alle hare Generalen bejegt / wie is
 doch van haer onbeſchadigt geraecht ? moeft Waerdenburg niet
 mede vooz de Staten Generael haer betrecken ; om het Fort den
 Driehoek, als ſp nemant betalen ſullen/ſo ſoeken ſp ſlechts yet/dat
 haer tot calenge moge dienen ; ich heb noch niet geſien / wie eer
 aen haer behaelt heeft / als die het in der daedt niet gemeriteert
 hebben.

Kees. Sp zijn 't ſoo gewoon / ende en ſullen nimmermeer an-
 ders regeren.

Jan. Ja 't iſſer wel geregeert / datter over 300 tomen gouts/
 ſoo van de Compagnie/ als Particulieren / onder de Portugueſen
 upſtaende/als anders/oberſtaeg geraecht zijn ; en daer en boden/
 dat ſchoone Landt/ en ſijne gelegentheyt / in pericul van verloozen
 te gaen/gebracht is / daer die Bewindhebberen ſeer toe geholpen
 hebben/ die de Generale brieven particulierlyck/ byten vergade-
 ringe opbraccken/ en na haren appetijt alles ſochten te derigeeren.

Kees. Soo veel de gelegentheyt van Brazil aengaet / dat hebje
 ſeecker wel gebat/ want de Koninck van Spangien liet ſich daer-
 om oock ſoo veel daer aengelegen zijn / dat hy verſchepden ſulcke
 Extraordinaire vlooten/ om ons daer weer upt te verdzijben/ heeft

afgesonden/want het is gelegen op sulcken situatie/dat men by tijden van oorloge over al met de wapenen/en in tijde van vrede met de negotie kan by de werck wesen/soo wel in Africa, dooz gantsch America in de Zuyd-zee/ooch in Asia, maer voornemelyck in Europa, en aldaer de negotie en nabigatie doen beter worden. Ende sijn by Colonien hoe langer hoe meer daer te lande verscekeren. De Schepen die upt Oost-Indien komen / souden sich daer ooch beter konnen berberschen/ als ergens elders. En dat men tot verscekeringe van de Zee / op de monden van de rivieren/en daer de Barren ofte doorszuydinge van het riss sijn / dat daer doorgaens dooz het landt leyt / op verre nae soo veel volchs niet behoeft tot Guarnisoen te houden / als wel hier in 't Vaderlandt somtijts een eenige Stadt vereyscht / daer ooch als het wel in acht genomen worden / als hier in 't Vaderlandt / daer men hier het broodt-saet jaerlijchs eens kan trecken / worden daer de Farinha-wortelen jaerlijchs tweemaal getrocken / en by experientie behouden is / dat de Wijn-stock in twee jaren sevenmael vruchten geeft. Neffens duysent andere commoditeyten / die te lang sijn u-lieden al-te-mael soo kort te verhaelen ; daerom wast / dat ick vzaechde of de Hooge Overicheyt dese regeringe niet souden aen sich trecken / of ten minsten de selve veranderen.

Jan. Dat soude wel soo vzeemt niet sijn / maer daer hoort veel toe om dat werck te versetten ; want nae datter eerst excussie ofte afsdanchinge van dese voorige meesters moesten geschieden / dat sy meer als thien-dubbelt eenige onder de selve gemeriteert hebben : soo moesten upt weynich personen een Collegie of twee oppgerecht worden / die de Justitie ende Finantie van dit werck waer namen / die haer residentie moesten hebben op sulcken plaetse / daer haer Hoog: Mog: niet verre van daen waren / met een Generael Comptoir van dese Nederlandtsche conquesten / onder dese Heeren moesten staen ordinarische Comptmeesters / met hare contrarolleurs op elcke inkomende Haven / en soo lange alst goet gebonden wort / generale provisie te daen / moesten onder dit Collegie ooch staen eenige ordinarische of extraordinarische Commissarissen / Equipage-meesters / die dooz viyses / admunitie / equipagie / of eenigen anderen handel aen dit Collegie moesten comptabel sijn. En tot beter correspondentie moeste elck uptgaende en inkomende Schip sijn by sondere reeckeninge hebben / 't welck soo wel in 't Vaderlant / als in de conquesten / dient geobserveert te worden / daer mede vele abusyen / die by de Bewindhebberen sijn voorgeballen / souden konnen achterhaelt en voorgekomen worden / in sonder heyt / want
neer

neer op een vast reglement / alle vaten of waaren / daerse van daell
gefounden worden / op hare numers geboecht wierden / dat / wanneer
eenige faulte daer in bebonden wierde / 't zy in substantie van waa-
ren / in quantiteyt ofte qualiteyt / 't selve op den Leberancier / na
geleghentheit van saecken / soude mogen verhaelt worden : 't welck
tot noch toe / al willens / seer schandelyck ende schadelijck ver-
supmt is.

Kees. Myn oordeels soude de Comp: het beste wesen / datse hare
tollen en licenten alleen waer namen / dan soudent de Participanten /
en hare Hog: Mog: met so veel reeckeningen en befoignes / die daer
op vallen / niet soo geblindhoekt konnen worden / ende de inkomsten
te gereeder wesen / gelijk Spangien en Portugal het maecken : de
conquesten soudent oock te meer bebaren worden / van allerhande
waaren overbloedt hebben / selfs oock van vrees / datse niet alleen
een harden stoot soudent mogen tegenstaen ; maer oock metter tijdt
op hare eygen vleugels vliegen / dat de misgunst en wintsucht tot
noch toe verhindert heeft.

Jan. Maer Keesje / als men by tijde van oorloge schepen / volck
en voortt allerhande behoeften van noode hadde / dat soudent de par-
ticuliere soo dan niet willen contribueeren.

Kees. Men moest in sulcken gelegentheid niet als by Admi-
raelschappen in zee baren / ende als op de kusten eenige weynige
Schepen / die doch in vreedens tijdt ter wacht of brandtwacht daer
soudent moeten liggen / die soudent met eenige liefhebbers het werck
soo lange defensieve konnen gaende houden / tot dat alle voorbellen-
de onheplen met meerder force konden gesteuyt worden / en als men
offensieve pet by de handt nemen moet / dan sal mede stof gebonden
konnen worden / om in sulcke occasie sich te dienen / daer moeten wy
dan de Hooge Overheden voort laten sorgen.

Jan. Ick kan dat mede soo wel begripen / voort dien onse natie
seer vuerdich is te water / en dat wanneer een kuste niet wel en voort
baben / datter geen stoffe is / waer mede men wat soude mogen
uytrichten / men meer verlegen is / als wanneer de kusten dagelijck
baben zijnde / alles overbloedt / daer men dan na wil en wensch
doen kan / wat men denckt bykans : want de Bewindhebbers re-
gelrecht tegen d'intentie van hare Hog: Mog: hebben wy dat lant
alle hant-werck-lieden / en hant-wercken geweert. En om geene
andere redenen oock aldaer geene gilden tot noch toe / toe-gelaten /
als datse altyt vrees hadden / dat Brasil eens op syn eygen wiecken
vliegen komende / sy dan de leberantie / na hare fantasie / soo niet
meer soudent konnen doen / als sy tot noch toe gedaen hebben : toe-
welcken insicht sy oock in geen andere havens de Schepen à droi-

Stura, upt het Vaderlandt afgesonden hebben/ als na het Recif/ tegen d'usantie van alle Koninckrijcken en Republijcken/ die hare entraden in alle bequame havenen nemen: Hier dooz hebben de plaetsen/ bukten het Recif gelegen/ selfs oock daer goede havenen zijn/ en beter als het Recif heeft/ als onder anderen in Parayba/ hare vijsen en andere nootdriften/ vijftich per cento/ dierder moeten betalen/ als die van 't Recif/ verzoosaecht ten deele dooz de brachten/ koopmans winst/ verloop des tijds/ en risico op de selve loopende/ waer in de Portuguesen niet; maer oock de Nederlander sich dapper beswaert hebben gebonden; 't welck de cultivatie, mede te beswaerder gemaect/ en merckelijck verhindert heeft. Want u liede mach eens nadencken/ als alle Schepen van dit onse geheele Vaderlandt eerst moesten en alleen na Texel in-seylen/ hoe de andere Steden en Provincien daer soudent tegen woelen/ en wat ongelegentheyt het hier in 't Vaderlandt maecten soude/ eben soo is het met Brasil gegaen/ die gewendt waren in alle hare havenen Schepen te krijgen upt Spangien of Portugal/ en upt alle havenen hare Schepen weder af te seyn den/ alleen datse een rendezvous namen/ om in vlooten met malhanderen te gaen: soo dat sy het dooz een specie van Tyrannie reechenen/ dat men anders gegaen heeft. Cabo S. Augustinho, S. Alexi, Porto calvo, Rio S. Francisco, Tamarica, Parayba, Rio Grande en Siara; hebben hare havenen/ en zijn by Spangien/ Portugal/ en in tijden van de Franschen by de Franchosen eben soo wel bebaren/ als het Recif/ soo dat die lieden tot het Recif niet waren geconstringeert: en dooz mijn jugement/ meen ick dat de Compagnie al te veel Staets op het Recif geboert heeft. Macrom heeft elcke plaetse niet sijnen Directeur/ of slechts sijn Commiss onder den Directeur van 't geheele: wat doen daer soo veel raden/ om d'Ingeseenen te regeeren? alffer Magistraet gekoozen is/ die mochten sich selven redden: daer is over Compagnies militie den Krijgs-raedt; over de Equipage den Scheeps-raedt/ daer mocht men den train onder stellen/ en soo veel buhais daer niet van maecten. Laet het den Directeur by staen/ de collegien/ 't zy van Magistraet/ Krijgs-raedt/ of Scheeps-raedt/ te modereeren: En soo sich permandt bukten reden beswaert bindt/ laet die ter secker taxatie sich aen die van 't Vaderlandt hebben te adresseeren/ en soo sijn guarand soecken; maer van de rest woud ick soo veel werck niet maecten.

Kees. Ick soude soo doende/ wel met u in een schip komen: maer daer ick sulcx hebbe hooren voorslaen/ daer brocht men bysonnen de Compagnie den handel ontreckende/ van soo veel raissen/

ken / als de particulieren by 't opensetten doen / soude frustree-
ren! immers behoorde men de Compagnie dat niet te misgun-
nen.

Jan. Ja/ wanneer het aen de Compagnie / dat is/ aen de Par-
ticipanten / mochte komen/ datter gewonnen wordt / dan ware
het pet; maer dewyl men daer door de ingesetenen aldaer soude
soulageeren / en hier verhinderen/ dat sulcke quade ministers ha-
re beurs ende hupsen / met verlies van de Compagnie / soo niet
en stoffeerden / soo meen ick dat den open handel behoort gea-
vouert te worden / ende de tollen opgeheven voor de Participan-
ten / die aen 't bewind sich soo niet gesocht hebben / excludeerende
alle de gene / die sich / opt Bewindhebberen zijnde / met negocie
of quade stücken gemoeyt hadden tegen haren eet. Men soude
mede verhinderen/ dat verschepdene Compysent / als Adriaen van
der Perre, met sulcke capitale sommen niet souden moey weer spee-
len / en dan noch voor-schrijven erlangen / om upt hechtenisse te
geraecken. Dat oock geene gantsche Magazijnen/ als door Jaco-
bus Vincentius, Commijs in Guarasa, geschiedt is / de Compa-
gnie ontboert souden worden : en dat soo veel vitzes bedorven en
verwaerloost die de Compagnie aen haer been heeft moeten knoo-
pen / in reeckeninge niet te binden souden zijn ; behalven alle die
andere openbare dieverijen/ sinistre/ practijcquen en wat daer meer
aen vast is/ welke de Brasilsche Silbermijnen/ alwarender noch
soo veel / alle souden inkroppen / daer voor dan noch de Compa-
gnie self gagie en loon heeft moeten aen de bedrijvers beeltijds
betalen.

Kees. Maer Jan maet/ een haestich redzes isser van nooden/ en
oormidts d' onse het Landt noch niet by gebropcken kommen/
moest men goede assistentie van vitzes en volck derwaert stuzen/
anders sal alles verloozen gaen.

Jan. Ip moest dat J. R. aen de neuse hangen/ dat hy weder hon-
dert baten houde Conjacquen / de Compagnie/ op den naem van
sijn Swager/ de R. als hy Anno 1637, voor tien jaren/ dede / aen-
smeeren mochte tegen achttien ponden blaems / dat hy mede tegen
eer en eet gedaen heeft.

Kees. Ja Jan maet/ watje segt/ dat gaept als een oven.

Ian. Als het doet/ komt slechts eens upt/ ick hebbe vier staeltjes
noch meer.

Kees. Maer meugen Bewindhebberen geen leverantie aen de
Compagnie doen?

Ian. Neen Heesje / dat is directelijck tegen haren eedt ; maer

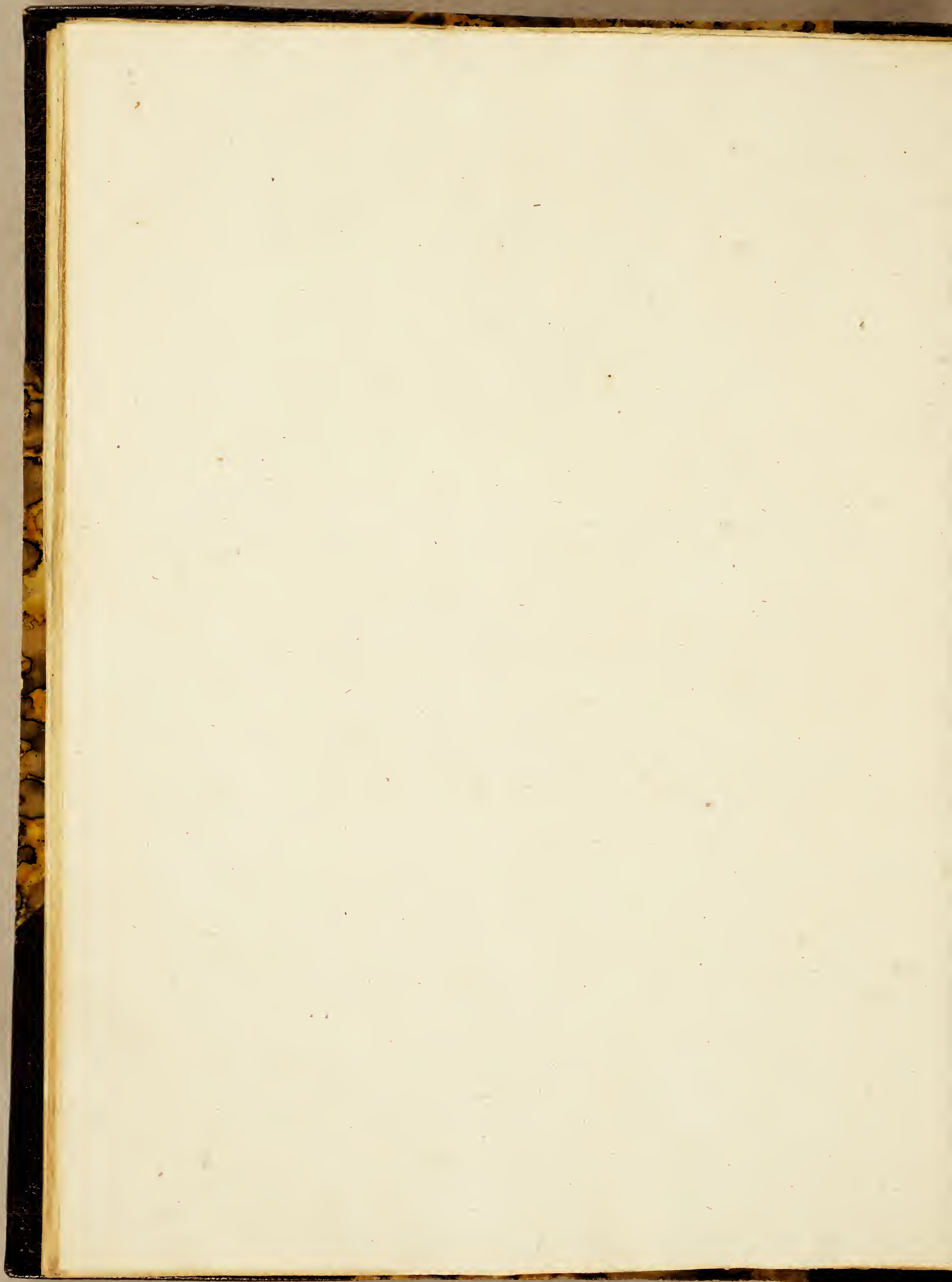
se slachten den verwer/als het op den eedt aenkomt; men doet die niet verder/als die ordinairisch nu ter tijdt achtervolgt wordt.

Kees. Ich sie vast/ dat het hier alles na de moode gaet; wordt nu den eedt oock op een nieuwe snoff gedaen? waer wil de werelt langer heen?

Ian. Wy zijn aen de paelen Keesse/ich vaer vast af/adieu maetse/komt besocht my eens/ ich hebbe noch vele sulke dingen meer/wy sullen met malkanderen wat wisselen.

Ian. Ich hebbe des dings soo veel/ dat my daer de walg af keecht; Daert wel Jan maetse tot wedersieng.

E Y N D E.

F647
38221

